

GUMNÄSIN JA KLOCKARUDDENIN YLEISSUUNNITELMA

Suunnittelu Natura 2000-alueen ehdoin

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU

Ympäristötekniologia

Miljöosuunnittelu

Opinnäytetyö

Kevät 2007

Mia Ketonen

Lahden ammattikorkeakoulu
Ympäristötekniikan koulutusohjelma

MIIA KETONEN: Gumnäsin ja Klockaruddenin yleissuunnitelma – suunnittelu Natura 2000 -alueen ehdoin

Miljöösuunnittelun opinnäytetyö, 57 sivua, 10 liitesivua

Kevät 2007

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on laatia yleissuunnitelma Pohjan kunnan Gumnäsin ja Klockaruddenin alueelle. Alue rajoittuu etelästä Pohjanpitäjänlahteen, joka on osa Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualuetta. Alue on Natura 2000-kohde.

Opinnäytetyön teoriaosassa selvitetään Natura 2000 -ohjelman laajuutta, tarkoitusta ja toteutusta yleisesti. Tämän lisäksi työssä pohditaan lähivirkistysalueiden luonnetta ja merkitystä sekä hyvän ympäristön ominaisuuksia. Tässä yhteydessä on myös tarkasteltu Pohjan kunnan lähivirkistys- ja virkistysalueita.

Natura 2000 -ohjelma on Euroopan unionin ohjelma, jonka päätavoitteena on säilyttää luonnon monimuotoisuus koko EU:n alueella. Se koostuu luonto- ja lintudirektiivistä, joissa luetellaan Natura 2000 -ohjelmaan sisältyvät lajit ja luontotyytit. Näitä luontotyyppiejä on EU:n alueella noin 200, joten suojelun taso ja keinot vaihtelevat kohteittain; osalle alueista on perustettava luonnonsuojelualueita, osalle riittää maankäytön säätely normaalin kaavoituksen keinoin.

Työn inventointiosuuteen on kerätty laajalti tietoa Gumnäsin ja Klockaruddenin alueesta, muun muassa sen historiasta osana Pohjan kunnan historiaa, sen nykyisestä maankäytöstä, luonnosta ja linnustosta. Inventointiosassa selvitetään myös kesällä 2006 järjestetyn asukaskyselyn toteuttaminen, tulokset ja johtopäätökset.

Suunnitelmassa on pyritty löytämään suunnitteluratkaisu, joka alueen virkistyskäyttöä huolimatta palvelee sekä Pohjanpitäjänlahden suojelutavoitteita että läheisen kuntakeskuksen kasvupaineita. Suunnittelualue on monella tapaa ristiriitainen; siellä pitkä ja kapea vesireitti kohtaa maan, suojelualue kohtaa rakennustarpeen ja luonnollinen kohtaa rakennetun miljöö. Suunnitelmalla saadaan aikaiseksi eriluonteiset alueet yhdistävä elementti.

Avainsanat: Natura 2000, lähivirkistys, yleissuunnitelma, lintuvesialue, lisärakentaminen

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Technology

MIIA KETONEN: A general plan over Gumnäs and Klockarudden – planning under regulations of the Natura 2000- network

Bachelor's Thesis in Environmental Planning, 57 pages, 10 appendices

Spring 2007

ABSTRACT

The objective of this study was to draw up a general plan over Gumnäs and Klockarudden in the municipality of Pohja. The planning area is an important middle piece between the centre of the municipality and the biodiversity-wise rich Pohjanpitäjänlahti. The area is used for recreation but, in addition, it should be able to meet the needs of an expanding municipality centre and function to benefit the conservational goals of the bird area and the Natura 2000-area of Pohjanpitäjänlahti.

The theory section examines the Natura 2000-program as a whole. It is a program created by the European Union and it aims to conserve nature's biodiversity in the Union's region. It consists of the nature- and the bird directive in which the conservational areas and species are listed. There are over 200 of these areas so naturally the tools of conservation vary from one area to another; some need to be turned into actual conservation areas, for some it is enough to monitor and regulate the land use on a more general level.

The theory section also includes studies of recreation areas and the impact these areas have on people. The impact this particular recreation area has on people has been studied through the results of a survey conducted in the summer 2006. In addition, a landscape analysis was made of the planning area by investigating its vegetation, soil, topography, hydrology, birds and history.

Based on the information in the theory section, survey and the landscape analysis, a general plan over Gumnäs was made. The plan presents an improved recreation area which at its best benefits the conservational goals of Pohjanpitäjänlahti. There are also a few new building sites for houses and row houses which are placed so that the recreation area remains intact.

Keywords: Natura 2000, recreation, general plan, conservation, bird area, additional building area

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	VIRKISTYSALUEET	2
2.1	Mikä on lähivirkistysalue?	2
2.2	Lähivirkistysalueen merkitys ihmiselle	2
2.3	Lähivirkistysalueet Pohjan kunnassa	4
3	NATURA 2000	6
3.1	Maankäyttö ja toiminta Natura 2000-alueilla	6
3.2	Natura 2000-verkoston toteuttamiskeinot	6
4	SUUNNITTELUALUEEN SIJAINTI	7
5	POHJAN KUNNAN HISTORIAA	9
5.1	Pitäjän synty	9
5.2	Pohjan kirkko	10
5.3	1600-luku	11
5.4	Rautaruukit	11
5.4.1	Antskogin ja Fiskarsin ruukit	12
5.4.2	Billnäsän ruukki	12
5.5	1700- 1800-luku	13
5.6	Merenkulku	13
5.7	Gumnäs	14
5.8	Pohjan kunta nykypäivänä	14
6	SUUNNITTELUTILANNE	15
6.1	Uudenmaan maakuntakaava	15
6.2	Yleiskaavat	16
6.3	Asemakaava	16

6.4	Suunnittelualuetta koskevat muut suunnitelmat	17
6.4.1	Pohjan kunnan keskustan aatekilpailu	18
6.4.2	Gumnäsin alueen yleissuunnitelma	18
6.4.3	Naturinventering av de innersta delarna av Pojoviken & Skötselplan över de innersta delarna av Pojoviken	20
7	ASUKASKYSELY	21
7.1	Kyselyn tulokset	21
7.2	Johtopäätökset	24
8	ALUEEN KUVAUS	24
8.1	Nykyinen maankäyttö	24
8.2	Kasvillisuus	26
8.2.1	Ranta-alueet	26
8.2.2	Niityt	28
8.2.3	Tanssilavan mäki	29
8.2.4	Gumnäsin tilan mäki	30
8.2.5	Jätevedenpuhdistamon mäki	30
8.2.6	Jätevedenpuhdistamon niemi	31
8.3	Maastonmuodot	32
8.4	Maaperä	32
8.5	Vesiolot	33
8.6	Natura 2000: Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue	34
8.7	Lintuvesialue ja linnusto	35
8.7.1	Muuton aikainen linnusto	37
8.7.2	Pesimälinnusto	37
8.8	Lepakot	37
8.9	Analyysi	38
9	YHTEENVETO	39

10	YLEISSUUNNITELMA	40
10.1	Pääsuunnitelmaratkaisut	41
10.1.1	Polkuverkosto	41
10.1.2	Puistoalueet	43
10.1.3	Näkymäaukot ja ranta-alueet	44
10.1.4	Lisärakentaminen	45
10.1.5	Kosteikko	46
10.2	Yksittäiset suunnitelmaratkaisut	49
10.2.1	Laidun	50
10.2.2	Koirapuisto	50
10.2.3	Kentät	50
10.2.4	Jätevedenpuhdistamon ympäristö ja leirintäalueet	51
10.2.5	Tanssilavan mäki ja uimaranta	52
10.2.6	Gumnäsin tilan mäki	52
11	PÄÄTÄNTÄ	53
12	LÄHTEET	55
13	LIITTEET	57

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on laatia Pohjan kuntaan Gumnäsin ja Klockaruddenin alueelle virkistysalueen yleissuunnitelma, joka virkistyskäytöstä huolimatta takaa lintuvesialueen suojeluarvon sekä Pohjanpitäjänlahden Natura 2000 -arvojen säilymisen. Tämän lisäksi alueen laajuus ja sijainti huomioon ottaen tarkoituksena on tutkia uusien rakennuspaikkojen mahdollisuus alueella.

Teoriaosassa pohditaan lähivirkistysalueita ja ympäristön psykologista merkitystä ihmiselle. Tässä yhteydessä tarkastellaan myös Pohjan kunnan virkistys- ja lähivirkistysalueita, niiden määrää ja luonnetta perustuen kaavalliseen tarkasteluun ja omiin kokemuksiin. Teoriaosassa käsitellään myös Natura 2000 -ohjelmaa, selvitetään termin ”Natura 2000” merkitys, tarkastellaan Natura 2000 -alueen toteutustapoja ja tutkitaan sitä, miten Natura 2000 -aluevaraus vaikuttaa alueen maankäytön suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Työn inventointiosaan on koottu suunnittelualuetta koskevaa tietoa. Pohjanpitäjänlahden perukka on hyvin keskeinen elementti Pohjan kunnan historiassa, ja Gumnäsin kylä on keskeinen osa nykypäivän kuntakeskuksen yhdyskuntarakennetta, joten alueesta löytyy runsaasti erilaisia selvityksiä ja suunnitelmia. Tässä osassa on myös esitetty kesällä 2006 järjestetyn asukaskyselyn tulokset ja johtopäätökset. Näiden lisäksi inventointiosassa esitellään muun muassa nykyinen maankäytön tilanne, alueen kasvillisuus, lintuvesialue ja linnusto sekä Pohjanpitäjänlahden Natura 2000 -kohde.

Teoria- ja inventointiosien pohjalta on laadittu yleissuunnitelma, jossa tavoitteena on ollut saada alue nykyistä paremmin osaksi muuta yhdyskuntarakennetta ja lisätä alueen virkistyskäytön mahdollisuuksia. Vesi- ja ranta-alueille on annettu toimenpideehdotuksia, jotka edistäisivät kasvillisuuden monimuotoisuutta ja pitäisivät lintuvesialueet runsaslajisina.

2 VIRKISTYSALUEET

Valtakunnallisen viheralueiden käyttö- ja hoitoluokituksen mukaan viheralueet voidaan jakaa yleisiin viheralueisiin, liikenne- ja korttelialueiden viheralueisiin, suojelualueisiin ja maa- ja metsätalousalueisiin. Yleiset viheralueet voidaan edelleen jakaa virkistys- ja lähivirkistysalueisiin, urheilu- ja virkistyspalvelujen alueisiin, retkeily- ja ulkoilualueisiin sekä suojaviheralueisiin. (Soini 2003, 16.)

2.1 Mikä on lähivirkistysalue?

Lähivirkistysalueita jaotellaan niiden käyttötarkoituksen ja hoitotarpeen mukaan puistoihin, leikkipuistoihin, luonnonmukaisiin lähivirkistysalueisiin sekä maiseman- ja ympäristönhoitoalueisiin. Puisto on lähivirkistysalue, joka sijoittuu rakennettuun ympäristöön ja johon voi sijoittua runsaasti erilaisia toimintoja; yhdessä puistossa voi olla leikkikenttiä, urheilukenttiä ja oleskelualueita. Puistot voivat myös olla täysin rakennettuja, täysin luonnontilaisia tai sisältää sekä rakennettuja että luonnontilaisia alueita. Leikkipuistot ovat eri-ikäisten leikkeihin rakennettuja toiminnallisia alueita, jotka puistojen tapaan sijaitsevat rakennetussa ympäristössä ja ovat helposti saavutettavissa. Lähimetsät ja – niityt ovat luonnonmukaisia lähivirkistysalueita, joita käytetään päivittäiseen ulkoiluun. Ne vaativat vähemmän hoitoa kuin puistot. Maiseman- ja ympäristönhoitoalueita ei ole ensisijaisesti tarkoitettu virkistyskäyttöön, vaan pikemminkin maiseman ja luonnon moninaisuuden säilyttämiseen. (Soini 2003, 16-17.)

2.2 Lähivirkistysalueen merkitys ihmiselle

Hyvä ympäristö ihmiselle on sellainen, joka tukee ihmisen ja ympäristön välistä vuorovaikutussuhdetta ja on turvallinen, hallittava, valinnainen ja esteettinen. Turvalliseksi ympäristön tekee inhimillinen mittakaava, lämpimät muodot ja luonto. Turvallisuutta antavat myös ympäristön aistiärsykkeet, kuten tuoksut tai yllättävät näkymät,

sekä erityisesti ympäristön yksityiset ja yhteisölliset tilat. (Horelli 1982, 192-193.) Yksityisen tilan ei välttämättä tarvitse olla asunto tai oma piha, vaan sellainen voi olla myös lähivirkistysalueen osa, jossa ihminen kokee voivansa olla yksin ja rauhassa ajatustensa kanssa.

Ympäristön hallittavuus tarkoittaa ihmisen mahdollisuutta säädellä ja kontrolloida ympäristöään. Hallittavuus korostuu tilassa, joka mielletään omaksi, kuten oma koti ja sen piha. Julkisemman tilan, kuten lähivirkistysalueen, hallittavuus voi ilmetä esimerkiksi mahdollisuutena osallistua alueen suunnitteluun tai sen toteutukseen. Valinnainen ympäristö on monipuolinen ja tarjoaa erilaisia toimintavaihtoehtoja. (Horelli 1982, 194.)

Esteettinen ympäristö kohottaa ihmisen mielenvireyttä ja antaa positiivisia tunne-elämyksiä. Ongelmana on kuitenkin se, että ihmiset kokevat esteettisyyden eri tavoin; toiselle esteettinen ympäristö tai rakennus voi olla toiselle kammottava kokemus. Ympäristön esteettisyys on sen ominaisuuksien ja ilmapiiirin sekä kokijan aiempien kokemusten ja tuntemusten yhdistelmä. (Horelli 1982, 89.) Suunnittelussa on siis hyvä pohtia ja kartoittaa alueen tulevien käyttäjien yleisiä tuntemuksia ja toiveita.

Kasvillisuus, vihreys ja luonnonmukaisuus rauhoittavat ja rentouttavat ihmistä, ja luonnonalueilla ihminen uudistuu. Virkistysalueiden merkitys korostuu vilkkaassa kaupunkiympäristössä; ympäristöpsykologien mukaan ihmisen keskittymiskyky on parempi, jos ikkunasta avautuu näkymä lähipuistoon betoniseinän sijaan. Raitis ilma ja luonto virkistävät niin fyysisesti kuin henkisesti. (Jalkanen, Kajaste, Kauppinen, Pakkala, Rosengren 2004, 154.)

Suomalaisten kohdalla lähivirkistysalueiden merkitys korostuu entisestään. Suomi yleisesti on kaupungistunut hyvin nopeasti, ja muutto maalta kaupunkiin on jättänyt jälkensä suomalaisiin; luontoa ja vapaita alueita kaivataan suurten rakennusmassojen väliin. Virkistysalueet ovat suomalaisille kuin pala maaseutua kaupungin vilinässä, tilaisuus hengähtää kiireen keskellä.

2.3 Lähivirkistysalueet Pohjan kunnassa

Pohjan kunnan pienestä väkimäärästä huolimatta kunnasta löytyy virkistystä ja matkailua palvelevia kohteita enemmän kuin monesta suuremmasta kunnasta tai kaupungista. Fiskarsin ja Billnäsin ruukit ympäristöineen houkuttelevat varsinkin kesäisin matkailijoita ympäri Suomea, ja golfin harrastajat voivat valita mieleisensä kahdesta golfkeskuksesta. Muita urheilupalvelujen alueita kunnassa on muun muassa Pääminen laskettelukeskus ja urheiluopisto Kisakeskus. Näistä Fiskarsin ja Billnäsin taajamat ruukkialueineen sekä Åminneforsin taajama sisältäen Nordcenterin golfkeskukseen ovat asemakaavoitettuja, muut edellä mainituista virkistyspalvelualueista sisältyvät osayleiskaavoihin.

Pohjan kunnassa on yhteensä neljä asemakaavoitettua taajamaa: kirkonkylä, Fiskari, Pinjainen ja Åminnefors. Pohjan kunnan asemakaavoissa on seuraavia virkistysaluemerkintöjä:

- VP, puisto,
- VL, lähivirkistysalue,
- VU, urheilu- ja virkistyspalvelualue ja
- VK, leikkikenttä.

Asetus uusista asemakaavamerkinnoistä on tullut voimaan 1.5.2000 maankäyttö- ja rakennuslain myötä. Moni Pohjan kunnan asemakaavoista on kuitenkin tätä vanhempia, joten myös merkinnät ovat hiukan erilaisia. Kaavoista löytyy seuraavia vanhoja virkistysaluemerkintöjä:

- P, puistoalue,
- PL, luonnontilassa säilytettävä puistoalue,
- PI, istutettava puistoalue,
- U, urheilualue,
- UU, yleisurheilukenttä ja
- UV, uimaranta.

Suurin osa Pohjan kunnan asemakaavojen lähivirkistysaluemerkinnöistä viittaa lähimetsiin tai luonnontilaan jätettäviin puistoalueisiin. Istutettavan puistoalueen merkintöjä on siellä täällä rakennuskortteleiden väleissä, mutta esimerkiksi kirkonkylässä näistä merkinnöistä on toteutettu vain yksi, Dagapuisto. Kunnan resurssit lähivirkistysalueiden toteuttamiseen ja niiden hoitoon ovat minimissään, mikä näkyy sekä luonnontilaisten että istutettujen puistojen yleisilmeessä.

Kunnassa on kuitenkin tiedostettu virkistysalueiden tilanne ja varsinkin kirkonkylän ainoan suunnitellun ja toteutetun puiston, Dagapuiston, ränsistynyt yleisilme. Puisto on suunniteltu ja rakennettu 1980-luvulla, ja siellä on muun muassa leikkipuisto ja suihkulähde ympäröivine istutuksineen. Suihkulähde on kuitenkin otettu ilkeivallan takia pois käytöstä jo muutama vuosi käyttöönoton jälkeen. Kesällä 2006 se muutettiin suureksi istutusaltaaksi ja ympäröivää kasvillisuutta poistettiin osaksi näkyvyyden parantamiseksi. Tulevana kesänä on tarkoitus kunnostaa puiston ränsistynyt leikkikenttä.

3 NATURA 2000

Natura 2000 -verkosto on Euroopan unionin luontodirektiivin ja lintudirektiivin mukainen koko Euroopan unionin kattava luonnonsuojelualueiden verkosto, jolla pyritään pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden väheneminen unionin alueella. Verkosto turvaa luontodirektiivissä määritellyjä luontotyyppisiä ja lajien elinympäristöjä sekä lintudirektiivissä tarkoitettuja erityissuojelualueita. Luontodirektiivissä luetellaan noin 200 Euroopan luontotyyppiä. Suomessa näistä luontotyypeistä esiintyy 69, joista 14 on ensisijaisesti suojeltavia. (Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu 2007.)

3.1 Maankäyttö ja toiminta Natura 2000-alueilla

Natura 2000 -alueiden suojelutavoitteiden saavuttamiseksi uusien hankkeiden tai suunnitelmien vaikutukset Natura 2000 -arvoihin on arvioitava tarkoin. Mikäli hanke tai suunnitelma merkittävästi heikentää Natura 2000 -arvoja, viranomaisen ei saa myöntää sille lupaa. (Ympäristöministeriö 2000, 4-5.) Kaikkien luonto- ja lintudirektiiveissä lueteltujen eläinlajien tahallinen tappaminen, pyydystäminen, pesinnän häiritseminen ja kaupallinen käyttö on kielletty. Myös tiettyjen kasvilajien hävittäminen ja kerääminen sekä tiettyjen eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luontodirektiivissä kielletty. (Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu 2007.)

3.2 Natura 2000-verkoston toteuttamiskeinot

Suomen luonnonsuojelulain (1096/1996) 10 luku käsittelee Natura 2000 -verkostoa ja sitä koskevia erityissäännöksiä. Lain 68 §:ssä käsitellään verkoston toteuttamista ja säädetään, että alueilla on toteutettava suojelutavoitteita vastaava suojele viimeistään

kuuden vuoden kuluessa siitä, kun komissio tai neuvosto on hyväksynyt alueen osaksi Natura 2000 -verkostoa. Linnustonsuojelualueilla suojelu on kuitenkin toteutettava viipymättä sen jälkeen, kun alueesta on tehty ilmoitus komissiolle.

Toteuttamistapa voi vaihdella melko paljon, sillä luontodirektiivissä ei tarkkaan määritellä suojelun toteuttamistapoja. Niiden on kuitenkin oltava sellaisia, että ne vastaavat alueiden luontotyyppien ja ekologian vaatimuksia. Moni Suomen Natura 2000 -kohteista kuuluu valtioneuvoston periaatepäätösten mukaisiin suojeluohjelmiin, joita toteutetaan pääasiassa perustamalla luonnonsuojelualueita. Muita suojelun turvaamisen keinoja on esimerkiksi kaavoitus tai eri lakeihin sisältyvät maankäyttöä koskevat lupajärjestelmät. (Ympäristöministeriö 2000, 6-7.)

4 SUUNNITTELUALUEEN SIJAINTI

Suunnittelukohde sijaitsee Pohjan kunnassa, Etelä-Uudellamaalla. Alue on kooltaan noin 50 ha. Suunnittelualue rajautuu etelästä Pohjanpitäjänlahteen ja pohjoisesta Vanhaan Turuntiehen ja kuntakeskukseen.

KUVIO 1. Pohjan kunnan sijainti Länsi-Uudellamaalla (Lohja 2007)

KUVIO 2. Suunnittelualan sijainti

5 POHJAN KUNNAN HISTORIAA

Pohjan pitäjän alueelta on löydetty merkkejä asutuksesta jo noin 4000 eKr. lähtien. Asutuksesta kertovat alueelta löydetyt keihäänkärjet ja nuijakivet. 1890-luvulla Helsingin ja Turun välistä junarataa rakennettaessa Pohjankurusta löydettiin ihmistä esittävä puukuva, jonka on todettu olevan peräisin Litorina-kaudelta, n. 5000- 1000 eKr. Puukuva on harvinainen Suomessa, sillä samanlaisia puukuvia on löydetty lähinnä Uralin seuduilta, ja nekin voivat olla 1000- 2000 vuotta nuorempia. Pronssikauden hautaraunioita on löydetty Pohjan pitäjän eteläosasta, mm. Kasbergetiltä Pohjakurusta, Pohjanpitäjänlahden länsipuolelta muinaisen lahdensuun reunoilta sekä Hemträskissä sijaitsevan jyrkänteen ääreltä. (Hällström 1964, 124, 131- 133, 141- 142.)

5.1 Pitäjän synty

Pohjan pitäjä mainitaan ensimmäisen kerran Skavistad-nimisenä eräässä vuodelta 1326 peräisin olevassa testamentissa. Samassa testamentissa mainitaan myös Mörby, joten Skavistadin ja Mörbyn voidaan olettaa olevan Pohjan kunnan vanhimpia kyliä. Tuolloin Pohjan pitäjää ei vielä ollut olemassa, vaan osa alueesta on kuulunut Tenholan ja osa Karjaan pitäjään. Pohjan pitäjän nimeä käytetään ensi kerran vuonna 1335 tilan myynnin yhteydessä. Muun muassa näiden kirjallisten lähteiden perusteella Pohjan pitäjän syntymäaika on sijoitettu vuosien 1326 ja 1359 välille. (Kerkkonen 1964, 249- 251.)

Pohjassa kylien nimet ovat alun perin ruotsinkielisiä, vain itse pitäjän nimi on alkuaan suomenkielinen. Tämä johtuu siitä, että ruotsalaiset uudisasukkaat ovat olleet ensimmäisen kiinteän asutuksen muodostajia, mutta suomenkieliset taas ovat antaneet alueelle nimen Pohja ja tarkoittaneet tällä läpikulkupaikkaa Suomen rantatien kulkiessa muinoin Pohjan pitäjän halki. Pohjan pitäjän alueen asuttaminen on tapahtunut Karjaan seudun asuttamisen yhteydessä, sen ollessa tuolloin asutuksen sijoittumisen painopisteenä. (Kerkkonen 1964, 267, 286, 340; von Koskull 1966, 7.)

5.2 Pohjan kirkko

Pohjan pitäjän kirkko on rakennettu Pohjanpitäjänlahden perukkaan ja rantatien varrelle paikkaan, jossa vesireitti päättyy ja maantie alkaa. Tälle paikalle syntyi luontevasti pitäjän keskus. Nykyisen kirkon paikalla on aikaisemmin sijainnut puinen kirkko noin 200 vuoden ajan. Puukirkko todennäköisesti paloi, ja sen tilalle pystytettiin nykyinen kolmilaivainen harmaakivikirkko noin 1470-luvulla. Pohjan kirkko on pyhitetty Neitsyt Marialle. (Hällström 1964, 159, 174; Kerkkonen 1964, 340.)

KUVIO 3. Pohjan Neitsyt Marian kirkko (Pohja 2007)

5.3 1600-luku

1600-luvulla pitäjän rajat eivät olleet samat kuin nyt, eivätkä silloinen kirkkopitäjä ja hallintopitäjäkään olleet rajoiltaan yhtenevät. Hallintopitäjä oli kirkkopitäjää laajempi, ja siihen kuului Pohjan lisäksi muutama Karjaan kirkkopitäjän kylä. Lisäksi Pohjan hallintopitäjään olivat yhdistettyinä myös Kiskon verokunta sekä Karjalohjan pitävä. 1600-luvulla nykyisen Pohjan pitäjän alueella on asukasluku vaihdellut noin 750-1140 asukkaan välillä. Liikenneyhteyksistä tärkeimmät olivat Suomen vanhin ja tärkein maantie, ”iso rantatie”, joka kulki kirkon ohi pitäjän halki itä-länsisuunnassa sekä kirkolta pohjoiseen kulkeva reitti, joka vei Antskogin kautta Karjalohjalle ja kauemmaksi. (von Koskull 1966, 13, 64, 111.)

5.4 Rautaruukit

Pohjan pitäjässä on toiminut kolme Suomen tunnetuimmista rautaruukeista: Antskogin, Fiskarsin ja Billnäsän rautaruukit. Näistä Antskogin ruukki on maamme toiseksi vanhin. Rautaruukit ovat vaikuttaneet paitsi Suomen taloushistoriaan, myös oman pitäjänsä olojen kehitykseen. (von Koskull 1966, 194.)

Rautateollisuus levisi Ruotsista Suomeen 1530–40-luvuilla, jolloin Lohjan Ojamolle perustettiin malmilouhos. Ojamon louhoksen toiminta aluksi hiipui hiljalleen, mutta alkoi uudelleen Kustaa II Aadolfin toimesta vuosina 1614-1616. Tämän jälkeen Mustiolle perustettiin maamme ensimmäinen ruukki vuosina 1616-1618. Ruukki oli aluksi kruunun yritys, mutta se annettiin vuokralle 1620-luvulla. Mustion ruukin vuokraajana oli vuodesta 1632 lähtien Jakob Wolle. (von Koskull 1966, 194- 195.)

5.4.1 Antskogin ja Fiskarsin ruukit

Saksalaissyntyinen Jakob Wolle perusti vuoden 1630 tienoilla Antskogin ruukin. Ruukin seuraava omistaja, hollantilainen Peter Thorwöste, laajensi yritystä perustamalla Fiskarsin ruukin vuonna 1647. Fiskarsin masuunin valmistuttua Antskogin masuunin toiminta lakkautettiin, ja pikkuhiljaa rautaruukkien toiminnan painopiste siirtyi Fiskarsiin, vain taeteollisuus jatkui Antskogissa. (von Koskull 1966, 195- 197.)

Fiskarsin ja Antskogin ruukit kärsivät jonkin verran tuhoja 1600- 1700-lukujen taitteen sodissa, ja raudan valmistus ruukeissa loppui. Ruukit osti vuonna 1731 tukholmalainen Johan Montgomery, jonka johdolla ruukkien toiminta käynnistettiin pikkuhiljaa uudelleen. Montgomeryn liiketoiminta alueella ei rajoittunut vain raudanvalmistukseen, vaan alueella toimi lisäksi kaksi sahaa ja myllyjä. Liiketoiminnan laajentaminen lisäsi myös Antskogin ja Fiskarsin alueiden elinvoimaisuutta. (Nordström & Nordström 1967, 36- 38.)

5.4.2 Billnäsin ruukki

Ennen Thorwösten Fiskarsin ruukin perustamista Carl Billsten perusti Billnäsin ruukin vuoden 1640 tienoilla. Carl Billsten on myös Fagervikin ruukin perustaja. Billnäsin ruukki on tuhoutunut karjaalaisten talonpoikien hyökkäyksen seurauksena vuonna 1659, minkä jälkeen se rakennettiin uudelleen vasta vuonna 1670. (von Koskull 1966, 197- 198.)

Ruukki tuhoutui uudelleen Pohjan sodan ja isonvihan aikaan. Ruukki yhdessä Fagervikin ja Skogbyn ruukin kanssa myytiin vuonna 1723 kapteeni Hisingille, joka yhdessä veljiensä kanssa aloitti omistustensa uudelleenrakentamisen. Runsaassa vuosikymmenessä Billnäs olikin jälleen uudelleen pystyssä. (Nordström & Nordström 1967, 33- 35.)

Pohjan pitäjässä on toiminut myös Suomen ensimmäinen paperitehdas Thomasbölesä, jossa raaka-aineena tosin käytettiin lumppuja puun sijaan. Thomasbölen paperitehdas rakennettiin 1660-luvulla, mutta se on täysin tuhoutunut isovihan aikana. (von Koskull 1966, 213- 215.)

5.5 1700- 1800-luku

1600–1700-lukujen sodat ja miehitykset saivat aikaan paljon tuhoa Pohjassa. Maantieteellisen sijaintinsa takia se oli sotien avainasemassa, muun muassa noin 18000 venäläissotilasta leiriytyi Pohjan pitäjän alueella. Pohjanpitäjänlahden ympäriltä suoritettiin laajoja hakkuita, ja lahden rantojen herraskartanoiden asukkaat joutuivat hylkäämään kotinsa. 1700-luvun alkupuoliskolla monet palasivat kuitenkin kotiseudulle, ja pitäjän väkiluku lähti uudelleen nousuun. Köyhtynyt maaseutu, Venäjään liittymisen ja maanviljelyksen kriisi 1800-luvun alussa näkyivät Pohjassa ruukkien tilojen laajentumisena ja maata omistamattoman väestöluokan kasvamisena. (Nordström & Nordström 1967, 7-9, 346,347.)

5.6 Merenkulku

Pohjassa merenkulun edellytykset ovat aina olleet suotuisat, sillä Pohjanpitäjänlahti ulottui muinoin aivan pitäjän keskukseen saakka. Merenkulkua ja kaupankäyntiä tapahtuikin jo keskiajalla ja 1500-luvulla pohjalaisten ja Tallinnan sekä Tukholman välillä. 1600-luvulla talonpoikien ja rälssimiesten lisäksi merenkulkua ryhtyivät harjoittamaan valtiovalta ja rautaruukit. Ruukkien toiminta olikin kokonaan meriyhteyksien varassa, sillä tuotteet vietiin meriteitse ja malmia tuotiin meriteitse. Tallinnaan suuntautuvan merenkulun suhteen Pohjaa vilkkaampia satamia olivat Inkoo ja Karjaa sijaintinsa vuoksi, pohjalaisten merenkulku oli enemmän Tukholmaan suuntautunutta. (von Koskull 1966, 239- 242.)

5.7 Gumnäs

Gumnäsin kylällä ei ole ollut merkittävää osaa Pohjan pitäjän historiassa. Se on aiemmin ollut Skurun kylään kuulunut tila, jonka ensimmäisiä omistajia ovat olleet mm. Turun tuomiokirkko ja Naantalilain luostari (Kerkkonen 1964, 291- 292). Tilalla on koko sen historian aikana harjoitettu maanviljelyä ja karjanhoitoa, ja maanviljely jatkuu edelleen osalla Gumnäsin nykyistä kylää.

5.8 Pohjan kunta nykypäivänä

Nykypäivän Pohjan kunta on noin 5000 asukkaan luonnonkaunis kunta (Pohjan kunta 2006). Moni kunnan historiasta kertovista kohteista, kuten Fiskarsin, Billnäsin ja Antskogin ruukkimiljööt sekä kuntakeskuksen harmaakivikirkko on säilynyt näihin päiviin saakka. Etenkin Fiskarsin ruukkialue on onnistunut säilyttämään elinvoimaisuutensa käsityöläisten, taiteilijoiden ja turismin avulla.

Myös historialliset kulkureitit ovat yhä olemassa, joskaan ne eivät ole enää yhtä tärkeitä valtakunnallisessa mittakaavassa kuin ennen. Uusien valtavyölien, kuten valtatie 25 ja 51, myötä kunnan sijainti on muuttunut hiukan syrjäiseksi. Turun ja Helsingin välinen junarata kulkee yhä Pohjankurun satamaa sivuten, mutta junat eivät enää pysähdy Pohjassa.

Pohjassa on yhä edelleen runsaasti ruotsinkielistä väestöä, kuten Etelä-Uudellamaalla muutenkin. Pohjassa kuitenkin naapurikunnista poiketen ruotsinkielisiä on niukka vähemmistö väestön jakautuessa noin 60 % suomenkielisiin ja 40 % ruotsinkielisiin (Pohjan kunta 2006).

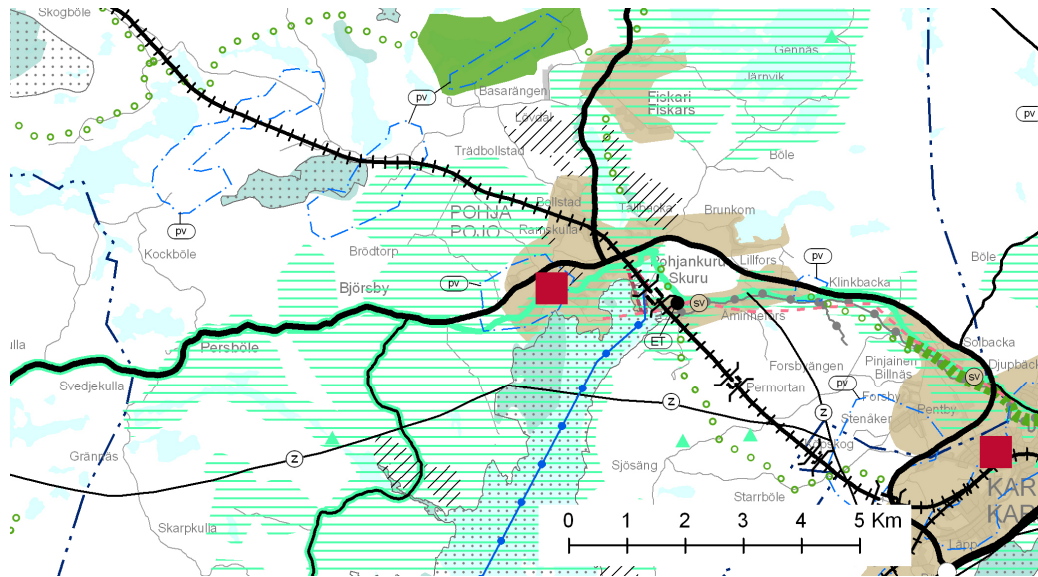
6 SUUNNITTELUTILANNE

Maankäytön suunnittelujärjestelmä rakentuu maakuntakaavoista, yleiskaavoista ja asemakaavoista, joista maakuntakaava on yleispiirteisien ja asemakaava yksityiskohtaisien. Maakuntakaavassa esitetään valtakunnalliset maankäytön suuntaviivat, joilla ohjataan kuntakaavoitusta. Yleiskaava voi kattaa koko kunnan, kunnan osan tai useamman kunnan alueen, ja se on maakuntakaava tarkempi pohja asemakaavan laatimiselle. Asemakaava on yksityiskohtainen maankäytön ohje, jota rakentamisessa ja suunnittelussa on noudatettava.

6.1 Uudenmaan maakuntakaava

Uudenmaan maakuntakaava on vahvistettu ympäristöministeriössä 8.11.2006. Kaavan mukaan suunnittelualue on taajamatoimintojen aluetta, joka on myös kulttuuritoimintojen tai maisemanvaalimisen kannalta tärkeä alue. Taajamatoimintojen aluemerkinnällä osoitetaan alueet, joille edellytetään yksityiskohtaista suunnittelua, ja se sisältää asumiseen, palvelu- ja työpaikkarakentamiseen sekä muihin taajamatoimintoihin liittyvät rakentamisalueet. Alueen rakennetta suunniteltaessa on erityisesti huolehdittava siitä, ettei rakentaminen tai muut hankkeet merkittävästi heikennä alueeseen rajoittuvan Natura 2000- kohteen luonnonarvoja. (Uudenmaan liitto 2007.)

Kaavassa osoitettu kulttuuritoimintojen ja maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue merkitsee sitä, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon ympäristön ominaispiirteiden vaaliminen ja turvattava merkittävien maisema- ja kulttuuriarvojen säilyminen. Alueen ensisijaisena maankäyttömuotona on kuitenkin aluevaarausmerkintä, tässä tapauksessa taajamatoimintojen alue- merkintä. (Uudenmaan liitto 2007.)

KUVIO 4. Ote Uudenmaan maakuntakaavasta, vahvistettu ympäristöministeriössä 8.11.2006

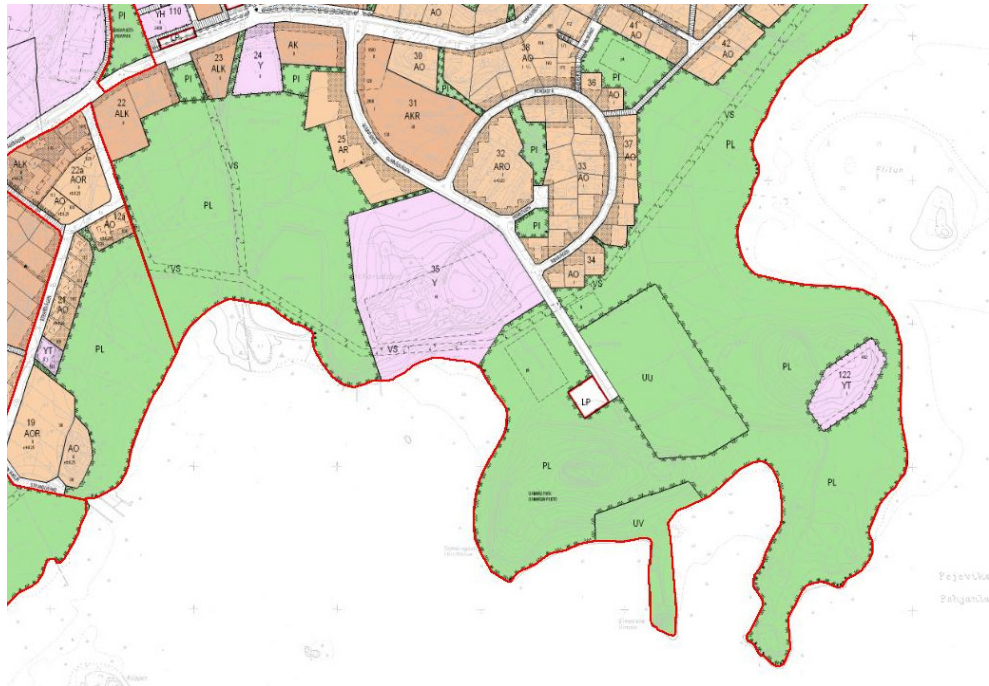
6.2 Yleiskaavat

Suunnittelualueella ei ole oikeusvaikutteista yleiskaavaa. Pohjanpitäjänlahdelle on laadittu oikeusvaikutuksellinen osayleiskaava, mutta se kattaa vain rantojensuojeluohjelman alueen eikä siten yllä lahden perukkaan saakka. Pohjan kuntakeskukseen on laadittu oikeusvaikutuksettomana yleiskaava, jossa suunnittelualue on merkitty virkistysalueeksi.

6.3 Asemakaava

Gumnäsin ja Klockaruddenin yleissuunnitelma laaditaan asemakaavan muutostyön pohjaksi, sillä alueen nykyinen asemakaava on vuodelta 1969 ja siten vanhentunut. Suurin osa suunnittelualueesta on kaavassa merkinnällä PL eli luonnontilassa säilytettävä puistoalue. Vanhan Gumnäsin tilakeskuksen alue on merkinnällä Y, yleisten

rakennusten korttelialue. Vanhan Turuntien varteen on kaavoitettu asuin- ja liikerakennuksia ja Gumnäsintien varteen rivi- tai ketjutaloja. Kaavassa on varaukset myös uimarannalle, yleisurheilukentälle, kahdelle pienemmälle pallokentälle ja jätevedenpuhdistamolle. Suunnittelualueen läpi kaavassa kulkee korkeajännitejohtovaraus, jota ei sellaisena ole toteutettu.

KUVIO 5. Ote Pohjan kirkonkylän vahvistamattomasta kaavayhdelmästä

6.4 Suunnittelualueetta koskevat muut suunnitelmat

Gumnäsin ja Klockaruddenin alue on Pohjan kunnalle tärkeä niin sijaintinsa kuin ympäristö- ja luonnonarvojen puolesta. Tästä kertovat useat inventoinnit ja suunnitelmat, joita alueelle on laadittu viime vuosikymmenten aikana.

6.4.1 Pohjan kunnan keskustan aatekilpailu

Vuonna 1970 Pohjan kunta järjesti aatekilpailun, jonka tavoitteena oli saada keskusta-alueelle sijoitettavien toimintojen kokonaisratkaisu rakennuskaavatyön pohjaksi. Kilpailu koski siis Gumnäsin alueen lisäksi koko kuntakeskuksen aluetta. Tehtävänä kilpailualueelle ehdotettiin sijoitettavaksi julkisten palveluiden ja liiketilojen lisäksi muun muassa huoltoasemaa, elokuvateatteria, kansanopistoa ja suurta urheiluhallia. Keskuksen odotettiin tulevaisuudessa palvelevan noin 8000- 10000 ihmistä. (Pohjan kunnan keskustan aatekilpailun ohjelma 1970.)

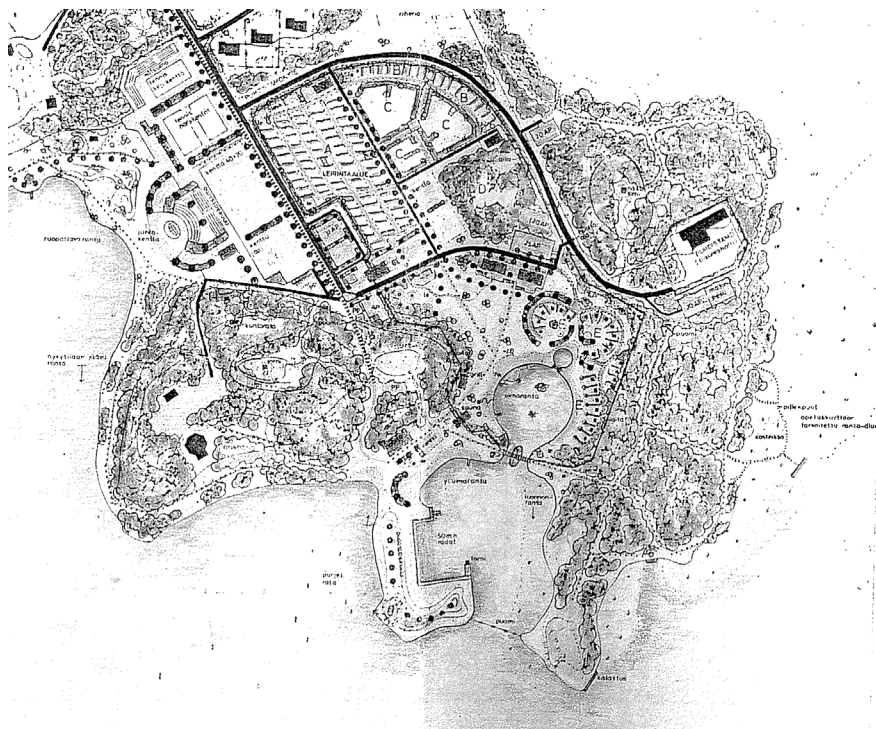
Nykyinen kuntakeskus on hyvin paljon voittajaehdotuksen kaltainen, ja rakennuskaava keskuksen alueelle on osittain laadittu ehdotuksen mukaan. Gumnäsin alueelle suunnitelmassa on sijoitettu muun muassa kansanopisto, urheilutalo, leirintäalue ja rivitaloasumista. Gumnäsin urheilukenttä on todennäköisesti sijoitettu nykyiselle paikalle voittajaehdotuksen mukaisesti. Suunnitelmassa esitetyllä leirintäalueen paikalla on joskus ollut pienimuotoista leirintäaluetoimintaa, mutta se on jo nykyään lopetettu.

6.4.2 Gumnäsin alueen yleissuunnitelma

Toimikautena 1997-1998 Pohjan kunnanhallitus käsitteli Gumnäsin virkistysalueen kaavoittamista, minkä tuloksena teetettiin Maisema-arkkitehtitoimisto Pitkänen Oy:llä Gumnäsin ranta-alueen yleissuunnitelma. Yleissuunnitelma on valmistunut maaliskuussa 1998.

Suunnitelmassa alavat ja yläveden aikaan veden alle jäävät alueet on ehdotettu täytettäväksi, ja tarvittavat täyttömassat on ehdotettu hankittavan ruoppaamalla ranta-alueita. Ajatuksena on ollut korostaa kiinteän maan ja veden välistä rajaa, joka nykyisin ei monin paikoin ole silmämääräisesti havaittavissa alueella. (Pohjan kunta, Gumnäsin ranta-alue, yleissuunnitelma 1998, 5-6.)

Suunnitelmassa alueen itäosaan on sijoitettu laaja leirintäalue, ja uusi uimaranta on rakennettu nykyisen uimarannan ja sen itäpuoleisen niemen väliin, rehevään lahteen. Tanssilavan mäen ja Gumnäsin entisen tilan mäen väliin jäävää lahtea ja laaksoa on muokattu ja nostettu korkeuteen 2.0, jolloin on saatu rakennettua uusi ja selkeämpi rantaviiva. Mäet on jätetty suurilta osin luonnontilaisiksi, mutta nykyistä lintuvesialuetta on ruopattu ja muokattu luonnonomukaisen oloiseksi rantaniityksi. (Pohjan kunta, Gumnäsin ranta-alue 1998, 7, 9.)

KUVIO 6. Ote Gumnäsin alueen yleissuunnitelmasta

Suunnitelma ei ole toteutunut miltään osin, mihin on useita syitä; suunnitelmassa ei ole riittävästi otettu huomioon alueen sisältymistä useisiin suojeleohjelmiin, ja suunnitelman toteuttaminen olisi vaatinut selvityksiä toteuttamisen vaikutuksista alueen luonnonarvoihin (Uudenmaan ympäristökeskus 1998). Lisäksi kunta on osaltaan todennut muun muassa suunnitelman leirintä-aluevarauksen olevan liian suuri.

6.4.3 Naturinventering av de innersta delarna av Pojoviken & Skötselplan över de innersta delarna av Pojoviken

Pohjanpitäjänlahden perukkaan on vuonna 2002 laadittu opiskelun harjoittelu- ja lopputyönä rantojen luontoinventointi ja hoitosuunnitelma. Tarkasteltava alue on ollut hiukan laajempi kuin tämän opinnäytetyön alue alkaen lännestä jo Näsbyholmenin saarelta ja päättyen Pohjankurun satamaan. Työssä alue on jaettu 15 eri osa-alueeseen, joista tämän opinnäytetyön aluerajaukseen sisältyvät osat 7-12. Inventointi on painottunut putkilokasveihin. (Virta 2002.)

Hoitosuunnitelmassa kaikki 15 osa-alueetta on arvoitettu arvoluokkiin A, B ja C. Arvoluokitus A on tarkoittanut aluetta, jolla on erityistä arvoa kokonaisuutena tai harvinaisten lajien vuoksi. B-luokitellulla alueella on ollut mielenkiintoinen kasvillisuus, sitä on ehdotettu kunnostettavaksi tai sillä on ollut maisemallista arvoa. C-alueilla ei ole ollut erityisiä arvoja. Tätä opinnäytetyötä koskevat osat 7-11 kuuluvat arvoluokkaan B ja osa 12 arvoluokkaan C. (Virta 2002.) Työn inventointien tulokset on lisätty tämän opinnäytetyön inventointikarttaan.

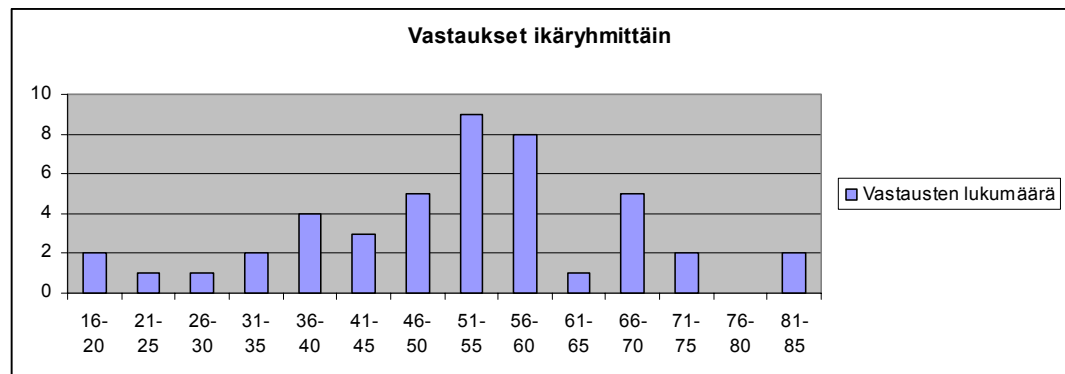
Lintuvesialueen pohjoispuolella, vanhan kunnan venesataman länsipuolella, työssä on toimenpide-ehdotuksena esitetty pienempien koivujen kaatamista valon lisäämiseksi ja suurempien koivujen vahvistamiseksi. Lisäksi inventoitaessa on havaittu mesimarjan esiintymisen alueella heikentyneen, mitä voisi kohentaa niittämällä muuta kasvillisuutta. Vanhan Gumnäsin tilan ja tanssilavan mäkien väliin muodostuvaan lahden poukamaan on ehdotettu lehmien laidunalueen perustamista ja kaislikon niittoa rannan läheisyydessä umpeenkasvun estämiseksi. (Virta 2002.)

7 ASUKASKYSELY

Kesällä 2006 Gumnäsin ja Klockaruddenin suunnittelua koskien järjestettiin asukaskysely. Kyselylomakkeita ja palautelaatikoita sijoitettiin kunnantalon aulaan, kunta-keskuksen liiketiloihin, Fiskarsissa elintarvikekauppaan ja Billnäsissä kahvilaan. Lisäksi kyselystä tiedotettiin sähköpostilla kunnallisille tahoille sekä kunnan virkamiehiä ja Pohjan luonto ry:n edustajia haastateltiin.

Kysely tuotti 45 vastausta. Kyselyyn vastanneista 36 % oli miehiä ja 54 % naisia. Nuorin vastaaja oli 17-vuotias ja vanhin 85-vuotias; vastanneiden iän keskiarvoksi tuli noin 52 vuotta.

TAULUKKO 1. Asukaskyselyyn vastanneiden määrä ikäryhmittäin

7.1 Kyselyn tulokset

Ensiksi vastaajilta kysyttiin mielipidettä ranta-alueen yleisestä viihtyisyydestä nykyisellään. Lähes poikkeuksetta vastaajat ovat tyytymättömiä alueen nykytilaan ja toteavat sen olevan hoitamaton ja villiintynyt. Vastauksissa korostetaan virkistysalueiden hoidon tärkeyttä ja toivotaan alueen olemassa olevien toimintojen, kuten uimarannan ja tanssilavan, nykyistä parempaa hoitoa. Alueelle toivotaan kuitenkin lisää

toimintoja sen käyttöasteen ollessa nykyisellään melko pieni.

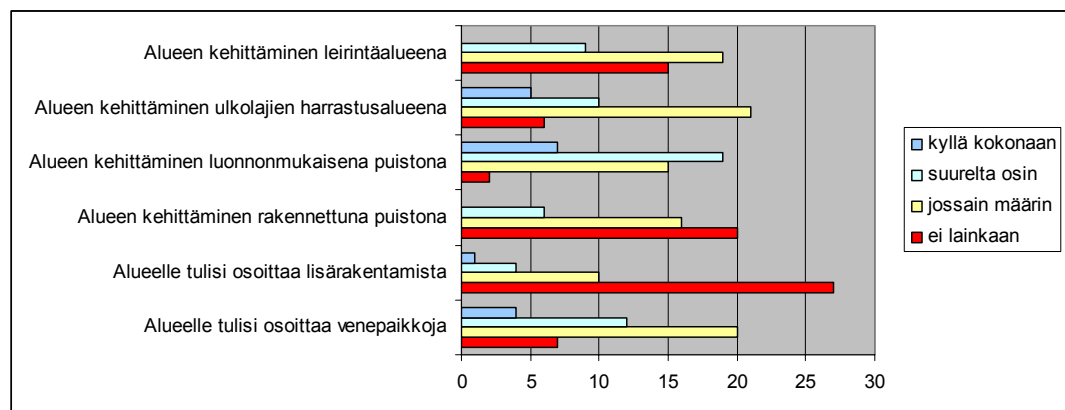
Seuraavaksi tiedusteltiin alueen merkittäviä elementtejä, kuten erityisiä luonnonarvoja tai näkymiä, joita suunnittelussa tulisi huomioida. Moni vastaaja arvostaa alueen kaunista luontoa ja maisemaa, mutta hoidon tason parantamista peräänkuulutetaan jälleen. Suurin osa vastanneista toivoo näkymiä parannettavan, sillä merenrannan läheisyys ei juuri ole havaittavissa kirkonkylässä. Uimarannan todetaan olevan kaunis ja hyvällä paikalla, mutta jälleen mainitaan sen huono kunto ja ajoittainen epäsiisteys. Näiden lisäksi alueen polkuverkoston todetaan olevan hyvä ja sitä käytetään paljon, mutta siihen toivotaan lisänä ainakin kulkuyhteyttä Rantatieltä suoraan virkistysalueelle.

Kolmannessa kysymyksessä tiedusteltiin ensisijaisia muutosten kohteita, ja suuressa osassa vastauksista alueen yleinen siistiminen ja raivaaminen mainitaan jälleen tässäkin kohdassa. Myös uimarannan kunnostaminen mainitaan useassa vastauksessa. Näiden lisäksi toivotaan polkuverkoston ja näkymien parantamista ja niiden kunnossapitoa, venelaituria ja levähdyspaikkoja.

Neljäs kysymys koski alueen kehittämistä matkailukohteena, ja kysymys jakoi mielipiteet melko tasan puolesta ja vastaan. Monen mielestä kuntakeskus kaipaa matkailun osalta piristysruisketta, moni koki Pohjan kunnalla olevan jo riittävästi matkailukohteita, ja alueen tulisi toimia kuntalaisten virkistysalueena. Moni on myös sitä mieltä, että siisti ja hoidettu ranta-alue houkuttelee myös turisteja, eikä erityistä matkailukohdetta silloin tarvita.

Kyselyn viides kysymys oli monivalintakysymys, jossa vastaajan tuli rastittaa mielestään sopivin vaihtoehto eri kohtiin. Vastaukset osoittavat, että eniten vastustusta herättää lisärakentamisen osoittaminen alueelle. Ajatus kehittää aluetta rakennettuna puistona saa myös paljon vastustusta, mutta toisaalta sitä myös jossain määrin toivotaan. Myös leirintäalueen sijoittaminen alueelle jakaa mielipiteitä. Eniten kannatusta saa alueen kehittäminen luonnonmukaisena puistona ja ulkoilulajien harrastusalueena. Myös venepaikkoja toivotaan alueelle.

TAULUKKO 2. Asukaskyselyn monivalintakysymyksen tulokset

Kyselyn loppuun vastaajat saivat kirjoittaa vapaasti, mikäli aiheesta oli vielä jotakin kertomatta. Vastauksissa mainitaan jälleen alueen yleinen siistiminen ja raivaaminen, uimarannan kunnostaminen ja merinäkymien lisääminen. Lisäksi alueelle toivotaan valaistusta, polun varsille penkkejä ja venelaituria. Osassa vastauksista toivotaan ohjattua ja valvottua leirintäaluetta, osassa taas maksutonta ja pienimuotoista leirintäpaikkaa. Leirintäaluetoimintaa toivotaan toisaalta myös siirrettäväksi kokonaan pois suunnittelualueelta ja alueen rauhoittamista vain kuntalaisen virkistyskäyttöön. Toimintoja kaivataan jälleen lisää, esimerkiksi kesäkioskia, nuotiopaikkaa ja vesibussia Pohjankurun ja Tammisaaren välille.

7.2 Johtopäätökset

Eniten asukkaita ja alueen käyttäjiä häiritsee alueen yleisilme, joka on ränsistynyt, unohdettu ja umpeenkasvanut. Vastauksissa korostetaan myös tällaisten lähivirkistysalueiden hoidon tärkeyttä, mikä tulee ottaa huomioon suunnitelmaa tehdessä. Uimaranta on kuntalaisille tärkeä, mutta myös sen ylläpitoon tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Eniten vastustusta saa odotetusti lisärakentamisen osoittaminen alueelle. Lisärakentaminen on kuitenkin yksi alueen suunnittelun lähtökohdista, niinpä mahdolliset lisärakennuspaikat tulee sijoittaa siten, etteivät ne riko yhtenäistä virkistysaluetta ja siten, että ne täydentävät nykyistä rakentamista.

8 ALUEEN KUVAUS

Suunnittelualue on noin 50 hehtaarin kokoinen alue Pohjanpitäjänlahden perukassa, kuntakeskuksen eteläpuolella. Alue on kuntalaisten vilkkaassa virkistyskäytössä, ja alueella on muun muassa tanssilava, koirapuisto ja uimaranta. Klockarudden on osa Gumnäsin kylää, ja sillä tarkoitetaan entisen kunnan pienvienelaiturin paikkaa. Koko Gumnäsin alue on aiemmin ollut viljelymaata ja kuulunut Gumnäsin tilaan.

8.1 Nykyinen maankäyttö

Pohjantien päästä virkistysalueelle suuntaava havaitsee ensimmäisenä kohteena vaapaalokunnan harjoituskentän. Kenttä on sorakenttä, jolla säilytetään harjoituksissa käytettävää rekvisiittaa, esimerkiksi hylättyjä autoja ja tyhjiä öljytynnyreitä. Kenttä on tarpeellinen ja käytössä, mutta se ei ainakaan paranna virkistysalueen yleisilmettä.

KUVIO 7. Vapaapalokunnan harjoituskenttä

Ongelmallisinta alueella on 1960–70- lukujen vaihteessa toiminut kaatopaikka, jonka jälkikäyttö on edelleen ratkaisematta. Samalla paikalla on kaatopaikkatoiminnan yhteydessä ollut jätevesien saostusallas. Toiminnan päättyessä 1970-luvun puolivälissä alueelle on suoritettu maatäyttöä siten, että alue on noin 2-3 metriä merenpinnan yläpuolella. Koirapuisto sijaitsee maatäytön päällä.

KUVIO 8. Entisen kaatopaikan alue

Gumnäsin tilan talousrakennukset ovat säilyneet ja sijaitsevat mäen päällä, entisen kaatopaikan itäpuolella. Tilan pihatie haarautuu Gumnäsintieltä. Päärakennus ei ole säilynyt nykypäivään saakka, mutta sen kivijalka löytyy pihatien eteläpuolelta, lehtimetsän keskeltä.

Kunnan jätevedenpuhdistamo sijaitsee Gumnäsintien päässä hienolla paikalla, rinteiden suojassa ja meren rannalla. Puhdistamotoimintaa ollaan kuitenkin siirtämässä Åminneforsiin lähivuosina, joten puhdistamon lähiympäristö voi jatkossa toimia nykyistä paremmin virkistyskäytössä.

8.2 Kasvillisuus

Suunnittelualan kasvillisuus vaihtelee aina rehevistä, kosteista niityistä karuun, kalliiseen mäntymetsään ja jopa istutettuun puustoon. Rehevä ja runsas kasvillisuus antaa suojaa pesiville linnuille ja muille eläimille, mutta hoitamattomana ja villiintyneenä alueen virkistyskäyttö kärsii.

8.2.1 Ranta-alueet

Pohjanpitäjänlahden perukan rannat ovat suurelta osin erittäin reheviä ja linnustollisesti arvokkaita alueita. Pienet lahdenpoukammat ovat kuitenkin kasvamassa umpeen ja vesikasvillisuus on yksipuolistunut, mikä vaikuttaa myös linnustoon. Rantaviiva on varsinkin pienissä lahdenpoukamissa hyvin epämääräinen. Vain uimaranta, ranta vanhan kunnan pienvenesataman luona sekä tanssilavan mäen lounaisranta ovat suunnittelualueella välttyneet umpeenkasvulta. Koska Natura 2000-ohjelman tavoitteena Pohjanpitäjänlahdella on merenpohjan, vedenalaisen luonnon ja veden laadun suojeleminen, on rantojen ruoppaaminen ohjelman tavoitteiden vastaista.

KUVIO 9. Lintuvesialue

Ranta-alueen puusto on lehtipuuvaltaista, ja eniten alueella esiintyy tervaleppää (*Alnus glutinosa*) ja rauduskoivua (*Betula pendula*). Ranta-alueiden pensaskerros on suurelta osin lehtipuiden, kuten rauduskoivun, pihlajan (*Sorbus aucuparia*) ja pajun (*Salix* ssp.) taimia. Vähäpuustoisilla rannoilla, kuten suunnittelualan lintuveden rannalla, kasvillisuus on korkeaa niittykasvillisuutta lajeinaan muun muassa mesiangervo (*Filipendula ulmaria*), nurmilauha (*Deschampsia cespitosa*), maitohorsma (*Epilobium angustifolium*) ja vadelma (*Rubus idaeus*). (Virta 2002.) Suunnittelualan lahdenpoukamissa on valtalajeina järviruoko (*Phragmites australis*) ja järvikaisla (*Schoenoplectus lacustris*).

KUVIO 10. Umpeenkasvanutta lahdenpoukamaa

8.2.2 Niityt

Suunnittelualan vähäpuustoiset ja alavat osat, jotka eivät ole viljelyssä tai muussa käytössä, kasvavat erittäin korkeaa niittykasvillisuutta. Nämä alueet ovat aiemmin olleet Gumnäsin tilan viljelymaita ja ovat viljelyn lakattua kasvaneet kosteiksi niityiksi. Niityillä kasvaa muun muassa maitohorsmaa, koiranputkea (*Anthriscus sylvestris*), viitakastikkaa (*Calamagrostis canescens*), timoteitä (*Phleum pratense*) sekä nurmipuntarpäätä (*Alopecurus pratensis*). Valtapuulajeina niityillä ovat yksittäiset rauduskoivut ja tervalepät. Niityllä, joka sijaitsee kunnantalon ja lintuvesialueen välissä, on suoritettu puuston ja muun kasvillisuuden harvennusta siten, että tälle kohdalle on saatu raivattua ainoa näkymä kuntakeskuksesta merelle. Toisinaan niityllä laiduntaa lampaista, jolloin niittykasvillisuus myös pysyy matalana.

KUVIO 11. Niittykasvillisuutta

8.2.3 Tanssilavan mäki

Tanssilavan mäki on suunnittelualan korkein osa nousten parhaimmillaan 22,6 metriin. Mäen pitkästä akselista kulkee lounaasta koilliseen, ja mäen kupeessa aurinkoisella kaakkoispuolella on Gumnäsin suosittu uimaranta. Luoderinne on varjoisampi ja kosteampi, joten myös kasvillisuus on tällä puolella rehevämpää. Tälle varjoisalle puolelle jäävän lahdenpoukaman rinteentuoleinen laita on soistunut, lajeina ovat muun muassa lapasammal (*Pellia* ssp.) ja lehväsammal (*Mnium* ssp.) sekä luhtakuusio (*Pedicularis palustris*) ja rohtovirmajuuri (*Valeriana officinalis*) (Virta 2002, 19).

Itse mäki on havupuuvaltainen, metsäinen mäki. Varjoisalla luoderinteellä valtapuuna on metsäkuusi (*Picea abies*) ja aurinkoisella kaakkoisrinteellä mänty (*Pinus sylvestris*). Pensaskerroksessa kasvaa runsaasti pihlajan taimia mäen molemmin puolin. Rinteen aurinkoisella puolella kenttäkerroksessa kasvaa lähinnä erilaisia heiniä ja varpuja, varjoisalla puolella mustikan varpujen seurana kasvavat käenkaali

(*Oxalis acetosella*) ja metsäimarre (*Gymnocarpium dryopteris*). Polulta, joka kulkee rantaa pitkin mäen kupeessa, havaitsee selvästi kasvillisuuden muutoksen rehevästä karumpaan.

8.2.4 Gumnäsin tilan mäki

Gumnäsin tilan mäen pituussuunta on tanssilavan mäen tavoin lounaasta koilliseen. Mäen aivan lounaisin pää on avokalliota, jonka korkein kohta on myös koko mäen korkein kohta, 12,8 metriä.

Mäen etelän puoleinen rinne on luonnostaan mäntyvaltaista kuivaa kangasmetsää, mutta asutuksen tuloksena rinteessä on paljon myös lehtipuita, kuten tervaleppää, rauduskoivua ja muutama metsävaahtera (*Acer platanoides*). Pensaskerroksessa on runsaasti pihlajan ja rauduskoivun taimia. Mäen pohjoispuolella lehtipuiden määrä lisääntyy eteläpuoleen verrattuna.

Tilan pihatien eteläpuolelle jää lehtipuuvaltainen alue, joka ilmeisesti on ollut aikanaan päärakennuksen eduspihaa. Pihatietä reunustaa puistolehmusrivi (*Tilia x vulgaris*), ja mäelle noustaessa alueen puustosta löytyy lisäksi metsätammia (*Quercus robur*), metsävaahteroita (*Acer platanoides*) sekä metsäsaarnia (*Fraxinus exelsior*). Alueen keskellä on puuton aukio, joka kasvaa runsaasti koiranputkea (*Anthriscus sylvestris*). Koiranputkien seasta löytyy kuitenkin puutarhakasveja, kuten varjoliljaa (*Lilium martagon*), mikä kertoo entisestä pihamaasta.

8.2.5 Jätevedenpuhdistamon mäki

Mäki jätevedenpuhdistamon takana on tiheää havupuuvalttaista metsää. Pohjoisrinteessä on valtapuuna metsäkuusi, puhdistamon puolella kasvaa enemmän mäntyjä. Pensaskerroksessa on erittäin paljon pihlajan taimia, mikä osaltaan antaa alueelle

umpeenkasvaneen ilmeen. Varpujen ja heinien lisäksi kenttäkerroksessa esiintyy paikoin metsäimarretta (*Gymnocarpium dryopteris*). Myös tämän mäen kupeessa rantaa pitkin kulkee polku, mutta polku on hyvin kapea ja varsinkin puhdistamon takaa vaikeasti saavutettavissa.

8.2.6 Jätevedenpuhdistamon niemi

Niemeä jätevedenpuhdistamon eteläpuolella on aiemmin käytetty leirintäalueena, mistä merkinä on alueelle johtava leveä tie. Niemenkärki on kallioista ja kuivaa mäntymetsää, alkupää on alavaa ja kosteaa, kuusten valtaamaa lehtometsää. Hiirenporrassaniaiset (*Athyrium filix-femina*) ovat kookkaita ja mahtavia niemen alkupäässä, jossa kenttäkerroksesta löytyy myös muun muassa oravanmarjaa (*Maianthemum bifolium*) ja käenkaalia (*Oxalis acetosella*). Tunnelma kapean niemen alkupäässä on metsäinen ja suojaisa, mutta meren läheisyys on silti aistittavissa. Maasto kohoaa hieman niemenkärkeen päin kuljettaessa, ja kasvillisuus muuttuu karummaksi. Niemenkärjestä on upea näkymä pitkälle Pohjanpitäjänlahtea pitkin, ja jätevedenpuhdistamo on jäänyt kauas taakse.

KUVIO 12. Niemeen johtava tie ja sen varren saniaiskasvillisuus

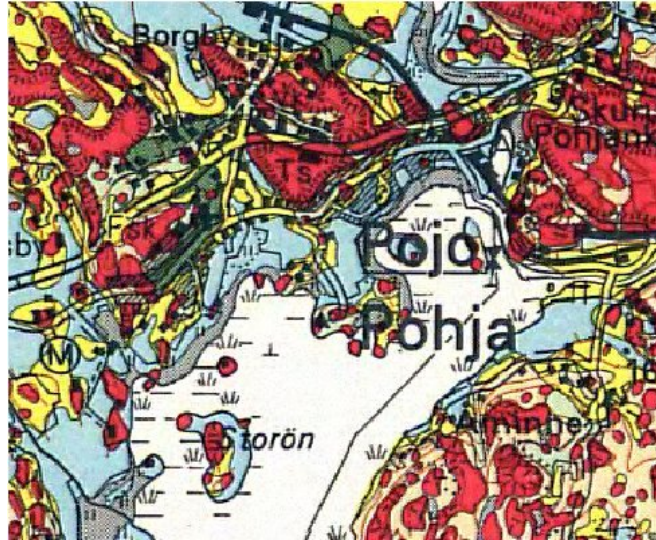
8.3 Maastonmuodot

Suunnittelualue on pääosin hyvin alavaa vesijättöaluetta. Muusta maasta alueella ko-
hoaa kolme mäkeä, joista pohjoisimmalla sijaitsee entisen Gumnäsin tilan kivijalka ja
talousrakennukset. Korkeimman mäen päällä on Gumnäsin tanssilava, ja sen etelä-
poukamassa kunnan uimaranta. Kolmannen, itäisimmän mäen juurelle sijoittuu käy-
töstä poistuva kunnan jätevedenpuhdistamo, jonka takia mäki on jäänyt vähäisemmäl-
le virkistyskäytölle.

8.4 Maaperä

Pohjan kunnan alueelta ei ole laadittu maaperäkarttaa mittakaavassa 1:20000 tai
1:50000. Tarkin olemassa oleva maaperäkartta on mittakaavassa 1:100000 ja kattaa
koko karttalehden 2014. Tässä kartassa suunnittelualue on suurelta osin savea. Itäosa
puhdistamon ympärillä on merkitty siltiksi, kuten myös Gumnäsin kartanon mäen

koillisosa. Moreenia kartan mukaan on Gumnäsin kartanon mäen lounaisosa sekä tanssilavan mäki.

KUVIO 13. Ote maaperäkartasta

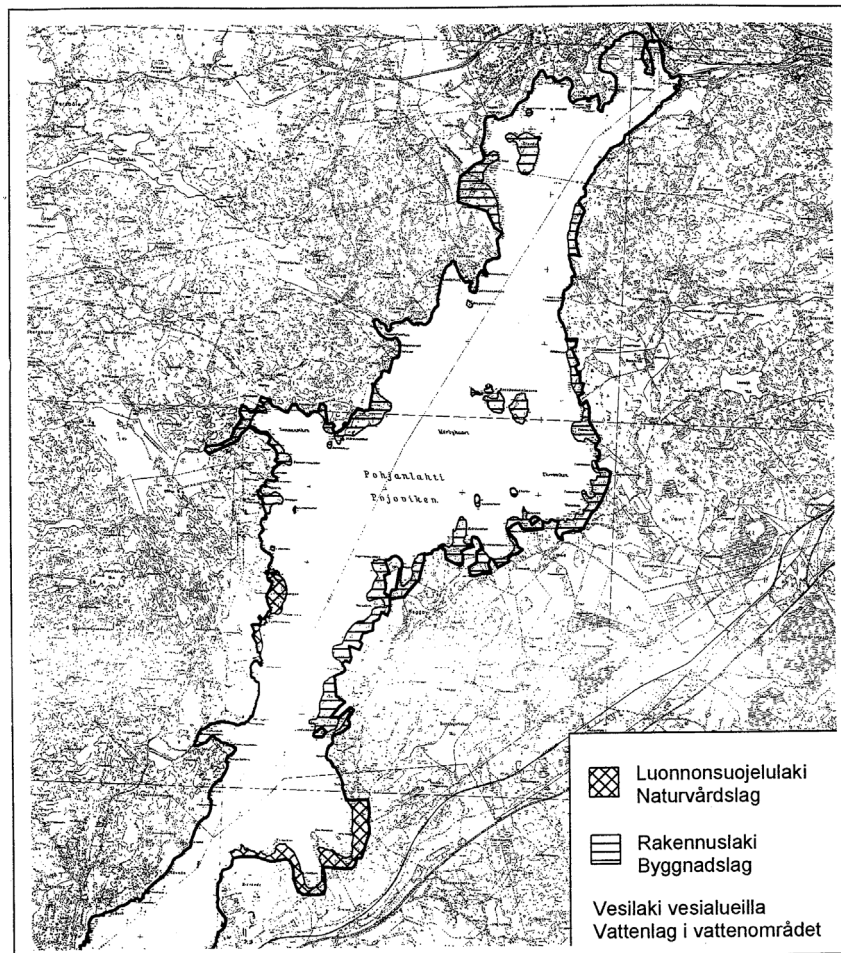
8.5 Vesiolot

Pohjan kunnan keskusta sijaitsee luokan I pohjavesialueella. Luokka I tarkoittaa vedenhankintaa varten tärkeää pohjavesialuetta. Pohjavesialue yltää aivan Pohjanpitäjänlahden perukkaan saakka ja kattaa suunnittelualueen länsiosan mukaan lukien myös osan entisen kaatopaikan alueesta. Pohjavesi virtaa merelle päin, mistä syystä kaatopaikan toiminta ei ole aiheuttanut haittaa pohjaveden laatuun.

Pohjanpitäjänlahden ylävesi nousee noin +1,2 metriin (Pohjan kunta, Gumnäsin ranta-alueen yleissuunnitelma 1998, 2). Korkean veden aikana vesi nousee lähelle Rantatien varren tontteja, ja se peittää alleen osan rannan poluista. Suunnittelualuetta on ojitettu runsaasti varsinkin lintuvesialueen ja entisen kaatopaikan pohjoispuolelta.

8.6 Natura 2000: Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden meren-suojelualue

Pohjanpitäjänlahti on osa noin 52000 hehtaarin laajuista Natura 2000 -aluetta. Lahden lisäksi alueeseen kuuluu Tammisaaren saariston merialueita ja Hangon etelälahtien merialueet. Laajan rajauksen sisällä on runsaasti erilaisia meri-, ulko- ja sisäsaariston vyöhykkeitä sekä useita suojelullisesti arvokkaita suojelu- ja suojeluohjelma-alueita. Natura 2000-ohjelman tavoitteena tällä alueella on merenpohjan, vedenalaisen luonnon ja veden laadun suojelu, minkä lisäksi alue on monipuolisen lajiston vuoksi tutkimuksen kannalta erittäin tärkeä. (Uudenmaan ympäristökeskus 2006.)

KUVIO 14. Pohjanpitäjänlahden Natura 2000 -alueen rajaus

Pohjanpitäjänlahti on noin 15 kilometriä pitkä, kapea lahti ulottuen Pohjan kuntakeskuksesta Tammisaareen. Natura 2000 -kohteena se edustaa kapeaa murtovesilahtea. Veden suolapitoisuus Pohjanpitäjänlahden perukassa on lähellä nollaa, ja makeaa vettä sinne virtaa Karjaanjoesta ja Fiskarsinjoesta. Vesioloista ja ravinteisuudesta johtuen kasvilajisto Pohjanpitäjänlahdella on poikkeuksellisen runsas. Lahden perukka on myös linnustollisesti merkittävä kohde. (Uudenmaan ympäristökeskus 2006.)

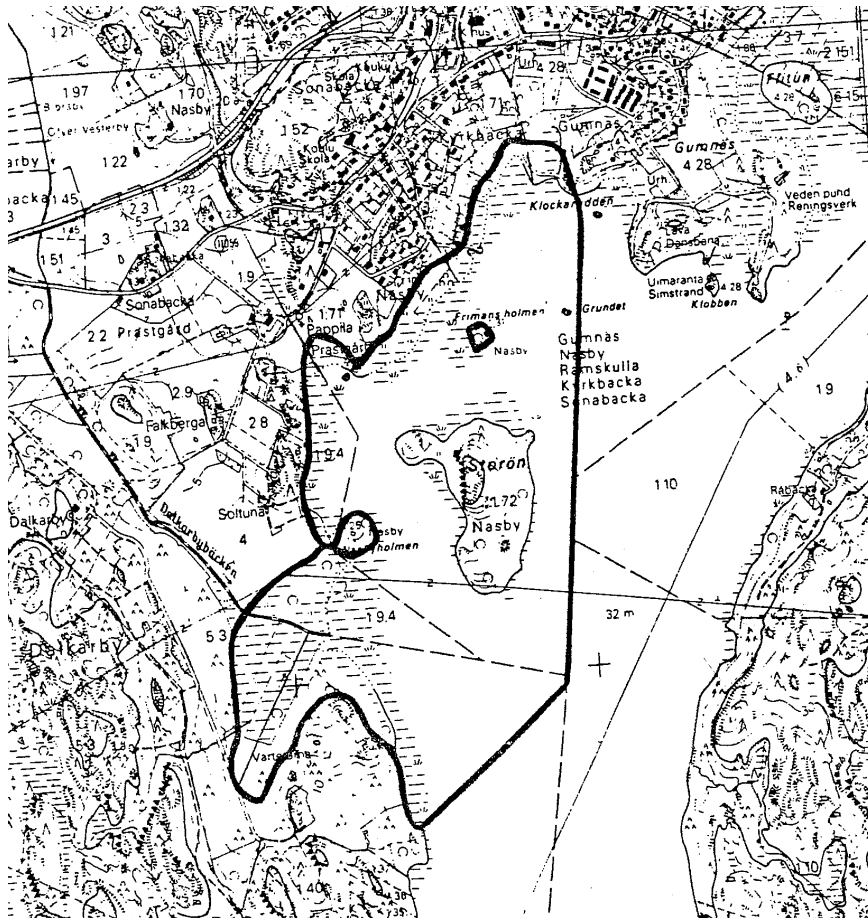
Pohjanpitäjänlahden kohdalla Natura 2000 -suojelutavoitteet eivät rajoita liikkumista, kalastusta eikä metsästystä, ja rannoilla sallitaan haja-asutustyyppinen rakentaminen. Maa-ainesten ottaminen ja uudet kalanviljelylaitokset saattaisivat heikentää luontotyyppin arvoja, mikä on vastoin suojelutavoitteita. Lintuvesien kohdalla vesitalouden säilyttäminen ja alkuperäiset luonnonarvot ovat tärkeitä, eikä rantakasvillisuutta tulisi olennaisesti muuttaa tai vähentää raivaamalla tai ruoppaamalla. Laidunus alueella on kuitenkin sallittua ja jopa suotavaa. (Ympäristöministeriö, Alueidenkäytön osasto 2000, 9-11.)

8.7 Lintuvesialue ja linnusto

Lintuvesialueita ovat yleensä matalat järvet ja isojen järvien tai meren matalat lahdenpoukamet. Näiden alueiden uhkana yleisesti on nopea umpeenkasvu, joka johtuu pintavaluman, jokien, ojien ja purojen mukanaan kuljettamasta maa-aineksesta, joka mataloittaa vesialueita entisestään. Ilman suojelua ja hoitoa alueet soistuvat umpeenkasvun seurauksena. (Suomen ympäristökeskus 2005, 287-291.)

Pohjanpitäjänlahden perukan rannat ja erityisesti lahdenpoukamet ovat linnustollisesti vilkkaita ja tärkeitä alueita. Alue on luokiteltu maa- ja metsätalousministeriön laatimassa, 3.6.1982 vahvistetussa, lintuvesiensuojeluohjelmassa valtakunnallisesti arvokkaaksi linnustonsuojelukohteeksi. Suojeltavaksi kohteeksi ohjelmassa on ehdotettu perukan länsiosaa. Suojeluohjelman tavoitteena on alueiden säilyttäminen mahdollisimman luonnontilaisina, ja kaikki tavoitteen vastaiset toimenpiteet, kuten

kuivattaminen, säännöstely ja vesirakennushankkeet, tulisi estää. Vesilinnusto Pohjanpitäjänlahden perukassa on inventoitu pistelaskennalla keväällä 1990. (Eeva 1990.) Suojeluohjelmassa suojeltavaksi ehdotetun alueen rauhoitus on tällä hetkellä vireillä, päätöstä siitä ei vielä ole tehty.

KUVIO 15. Ohjelmassa ehdotettu suojelualueen raja

8.7.1 Muuton aikainen linnusto

Eeva (1990, 7) on linnustonselvityksessään havainnut tuolloin kevätmuuton valtalajeiksi heinäisorsan (*Anas platyrhynchos*) ja isokoskelon (*Mergus merganser*). Muita paljon havaittuja muuttajia alueella olivat silkkiuikku (*Podiceps cristatus*), kanadanhanhi (*Branta canadensis*), telkkä (*Bucephala clangula*), nokikana (*Fulica atra*), harmaalokki (*Larus argentatus*) ja naurulokki (*Larus ridibundus*).

8.7.2 Pesimälinnusto

Vesilinnuista eniten Pohjanpitäjänlahden perukassa 1990 ovat pesineet silkkiuikku, heinäorsa, nokikana ja telkkä. Varpuslinnuista runsaimmat pesimälajit olivat ruokokerttunen (*Acrocephalus schoenobaenus*) ja pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*). Muita alueella havaittuja pesimälajeja olivat sorsista heinätavi (*Anas querquedula*) ja tukkasotka (*Aythya fuligula*), rantakanoista liejukana (*Gallinula chloropus*) ja luhtahuitti (*Porzana porzana*) sekä arviolta noin 20 naurulokkiparia. (Eeva 1990, 7-8.)

8.8 Lepakot

Suunnittelualueella, varsinkin rannan tuntumassa ja Gumnäsin kartanon alueella, on tehty paljon lepakkohavaintoja, joista on tunnistettu ainakin isolepakko (*Nyctalus noctula*) (Virta 2006). Kaikki lepakot ovat niitä Euroopan unionin luontodirektiivin eläinlajeja, jotka edellyttävät tiukkaa suojelua. Niiden tahallinen tappaminen, pyydystäminen, häiritseminen erityisesti pesinnän aikana sekä kaupallinen käyttö on kielletty. Lisäksi niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. (Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu 2007.)

8.9 Analyysi

Analyysikarttaan on inventointien ja selvitysten pohjalta sijoitettu rakentamiseen soveltuvia alueita. Nämä alueet on rajattu siten, että ne sopivat olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen ja täydentävät sitä. Alueiden sijoittelussa on myös pyritty siihen, että mahdolliset uudet rakennuspaikat eivät aiheuta haittaa Natura 2000 -alueelle, lintuvesialueelle tai lepakoiden esiintymisalueille. Rakentamiseen soveltuvista alueista huolimatta lähivirkistysalue säilyy kokonaisuena ja ehjänä vihervyöhykkeenä.

Ongelma-alueiksi analyysikarttaan on rajattu ne kohteet, jotka maisemallisesti vähiten palvelevat alueen virkistyskäyttöä. Tällaisia alueita ovat entisen kaatopaikan alue, vapaapalokunnan harjoituskenttä sekä jätevedenpuhdistamo ympäristöineen. Alueen suunnittelussa tulee näihin kohteisiin kiinnittää erityistä huomiota.

Suunnittelussa tulee huomioida sekä Natura 2000 -alueiden että lintuvesialueen suojelutavoitteet ja miettiä toimenpiteitä suojelutavoitteiden edistämiseksi. Suunnittelussa tulee myös huomioida lepakoiden esiintyminen alueella ja varmistaa, ettei niiden elinympäristön laatu heikkene.

Analyysikarttaan on sijoitettu pitkiä, hyviä ja kehitettäviä näkymiä. Pitkiä näkymiä tulee säilyttää ja varsinkin kuntakeskuksesta merelle kantavia pitkiä näkymiä tulisi lisätä. Sekä hyviä että huonoja näkymiä voidaan suunnittelulla parantaa.

9 YHTEENVETO

Gumnäsin ja Klockaruddenin aluetta voisi monesta syystä kutsua isoksi maisemalliseksi solmukohdaksi. Jo menneinä aikoina aluetta kuvailtiin paikaksi, jossa vesireitti päättyy ja maantie alkaa. Vaikka Pohjanpitäjänlahden merkitys vesireittinä onkin nykyään vähentynyt, voi sen perukkaa edelleen ajatella maan ja veden risteyspaikana. Suunnittelualueella luonnonmukainen kohtaa rakennetun, suojelutavoitteet kohtaavat yhdyskuntarakenteen asettamat paineet ja vanha kohtaa uuden.

Gumnäsin ja Klockaruddenin lähivirkistysalue on tällä hetkellä ränsistynyt ja umpeenkasvanut, eikä ole käyttäjilleen mieleinen. Mikäli aluetta ei koeta esteettisesti hyväksi, kärsii samalla sen pääkäyttötarkoitus, virkistys. Virkistyskäyttöä haittaavat yleisilmeen ja umpeenkasvun lisäksi polkuverkoston epäyhtenäisyys, polkujen kapeus ja virkistystoimintojen puute.

Alueen suunnittelussa on huomioitava Pohjanpitäjänlahden Natura 2000-kohteet, lintuvedet ja lepakoiden elinympäristön vaatimukset. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että rantojen ja rantaniittyjen on annettava kasvaa umpeen. Gumnäsin ja Klockaruddenin lähivirkistysalue voi toimia yhdistävänä elementtinä suojeltavien, herkkien ranta-alueiden ja kuntakeskuksen sekä asutusalueiden välillä.

10 YLEISSUUNNITELMA

Yleissuunnitelman laadinnan lähtökohtaisina tavoitteina olivat alueen virkistyskäytön lisääminen ja parantaminen sekä lisärakennuspaikkojen tutkiminen ja osoittaminen alueella. Suunnittelualueeseen perehdyttäessä opinnäytetyön aihepiiri muotoutui Natura 2000- ohjelman ympärille, ja tavoitteisiin lisättiin Pohjanpitäjänlahden Natura 2000- suojelutavoitteisiin vastaaminen.

Asukaskyselyn pohjalta suunnitelman tavoitteeksi lisättiin virkistysalueen laatiminen helppohoitoiseksi ja yleisten hoito-ohjeiden liittäminen suunnitteluratkaisuihin. Kyselyn perusteella työssä on myös pohdittu keinoja tanssilavan ja sen ympäristön henkiinherättämiseksi sekä alueen nykyisten toimintojen parantamiseksi.

Kaatopaikan lopettamiseen liittyvät seikat ja kaatopaikan ympäristötekniinen käsittely on jätetty aiheen laajuuden takia tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Suunnitelmaa ei voida toteuttaa entisen kaatopaikan osalta ennen kuin siitä on tehty tarvittavat tutkimukset ja tutkimustuloksista johdetut toimenpiteet on suoritettu.

10.1 Pääsuunnitelmaratkaisut

Yleissuunnitelmalla muodostuu yhtenäinen ja helposti saavutettavissa oleva viher-
vyöhyke Pohjanpitäjänlahden ja kuntakeskuksen väliin. Korkeakasvuiset niityt on
otettu virkistyskäyttöön, olemassa olevia toimintoja on sijoitettu uudelleen ja uusia
toimintoja on lisätty olemassa olevien lomaan.

10.1.1 Polkuverkosto

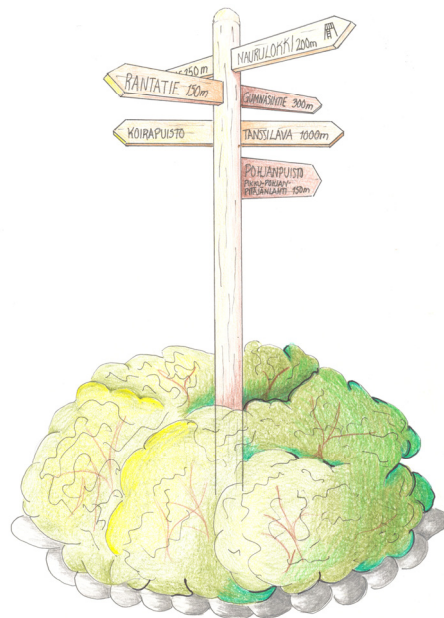
Alueen polkuverkostoon on lisätty yhteys Rantatieltä virkistysalueelle ja edelleen
Gumnäsintielle. Gumnäsintie on jo nykyisellään olennainen osa suunnittelualueen
kevyenliikenteen kulkuyhteyksiä, joten se sisältyy polkuverkostoon myös yleissuun-
nitelmassa. Tie on ajoväylä, mutta autoliikenne sillä on vähäistä ja pääasiassa tontille
ajoa. Gumnäsintie on jätetty ainoaksi ajoväyläksi suunnittelualueella. Aiemmin, kun-
nan entisen venelaiturin vielä ollessa toiminnassa myös Klockaruddeniin oli ajoyhte-
ys, mutta yleissuunnitelmassa tätä ajoyhteyttä ei enää ole.

Lisänä polkuverkostoon suunnitelmaan on laadittu pitkospuupolku Viikinkitieltä ran-
nan suojavyöhykkeen viertä pitkin virkistysalueelle. Pitkospuupolkuja on sijoitettu
myös kulkemaan lintuvesialueen poikki Klockaruddenin laidalta Rantatielle sekä ui-
marannan idänpuoleisen lahdenpoukaman halki. Poluilta on mahdollista tarkkailla
vesi- ja suokasvillisuutta sekä linnustoa esimerkiksi opetustarkoituksiin.

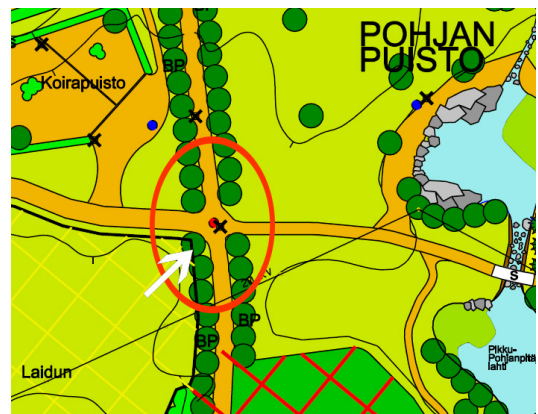
Suunnittelualueen polkuverkosto on jo nykyisellään runsas, mutta polut ovat pääosin
hyvin kapeita. Yleissuunnitelmakarttaan on merkitty alueen pääkulkureitit, joiden tu-
lisi olla vähintään metrin levyisiä. Näiden kulkureittien varsille on sijoitettu leväh-
dyspaikkoja, opastekylttejä ja valaistusta. Tärkeintä kulkuyhteyttä kuntakeskuksesta
virkistysalueelle on korostettu koivukujanteella.

KUVIO 16. Koivukujanteen alkupään tunnelmaa

KUVIO 17. Opastekyltti

KUVIO 18. Kyltin sijainti ja katselusuunta

10.1.2 Puistoalueet

Suunnittelualan alaviin kohtiin on sijoitettu niittymäisiä puistoalueita. Moni näistä alueista on aiemmin ollut viljelykäytössä ja niissä kasvaa tälläkin hetkellä niittykasvillisuutta. Kasvillisuus on kuitenkin suurelta osin suurruohoniittyä, eli niin rehevää, runsasta ja korkeaa, että alueiden virkistyskäyttö on mahdotonta.

Niittyjen avoimuutta lisätään ja kasvillisuutta monipuolistetaan maaperää köyhdyttämällä. Niittyjen maaperän köyhdyttäminen tapahtuu niittämällä kasvillisuutta kaksi kertaa kasvukauden aikana ja viemällä niittojäte pois. Ensimmäinen niittoajankohta on heinä-elokuun vaihe, jolloin kasvit ovat ehtineet siementää. Toisen kerran niitetään noin kuukauden kuluttua ensimmäisestä. Maaperän köyhtyminen perustuu biomassan vähenemiseen alueella, kun niittojäte on kuljetettu pois. Samalla voimakas kasvuiset lajit antavat tilaa heikommille. Niittyalueiden valoisuutta voidaan lisätä raivaamalla ennen niittoa muun muassa koivun taimia ja heikkokasvuisimpia yksilöitä. (Soini 2003, 217-219.) Tarkoituksena on kuitenkin säilyttää mahdollisimman paljon alueen olemassa olevaa puustoa.

Suunnittelualueella on myös uusia, perustettavia maisemaniittyjä ja -peltoja. Varsinkin maisemaniityillä voidaan hyödyntää muualta syntyvää niittojätettä levittämällä se muutamaksi päiväksi perustettavalle niittyalueelle (Soini 2003, 218). Uusi maisemaniitty ja -pelto on suunnitelmassa sijoitettu nykyiselle viljelyalueelle, ja ne luovat uuden puistoalueen polkuverkostoineen Gumnäsin omakotitalotonttien ja merenrannan väliin. Viljelyalueen maaperää täytyy kuitenkin ennen niityn perustamista köyhdyttää mahdollisesti jopa parin vuoden ajan, jotta niittykasvillisuus menestyisi alueella. Maan köyhdyttämiseksi peltoalueen pintamaata voidaan poistaa ja tilalle lisätä köyhempää maata. Maisemapelto voidaan kylvää esimerkiksi auringonkukkaniityksi.

10.1.3 Näkymäaukot ja ranta-alueet

Ranta-alueille, polkujen varsille ja suunnittelualan korkeimmille kohdille yleissuunnitelmassa ehdotetaan raivattavaksi yllätyksellisiä näkymäaukkoja. Näkymäaukkojen toteuttaminen tapahtuu poistamalla pensaskerroksen kasvillisuutta, esimerkiksi pihlajan, pajun ja koivujen taimia. Myös heikkokasvuisimpia puita kannattaa harkita poistettavan.

KUVIO 19. Suunnitelman näkymäaukkoja polun varsilla ja mäenrinteellä

Näkymäaukkoja on ehdotettu myös umpeen kasvaviin lahdenpoukamiin. Näkymäakseleiden lisäksi raivauksella pyritään lahdenpoukamissa kasvillisuuden monimuotoisuuden lisäämiseen ja lintuvesien kunnostukseen. Linnusto kärsii rantojen umpeen kasvamisesta, sillä parhaimmillaan lintuvesistä kasvillisuuden peittämää on vain noin puolet. Yleissuunnitelman poukamien näkymäaukot ja pienet vesiväylät tulee toteuttaa niittämällä lähinnä järviruokokasvustoja, jolloin muu vesikasvillisuus ja varsinkin kelluslehtiset pääsevät leviämään. Niittojäte on kerättävä pois alueelta. (Suomen ympäristökeskus 2005, 287, 291, 293.)

Vesikasvien niitto vaikuttaa lähinnä vain saman kasvukauden aikana, joten pysyvien tulosten saamiseksi niitto on toteutettava usean vuoden ajan. Linnustosta ja sen kehityksestä vuoteen 1990 verrattuna tulisi tehdä uusi selvitys, jonka perusteella voidaan päätellä kunnostustoimien tarpeellisuus.

10.1.4 Lisärakentaminen

Lisärakentamisen sijoittaminen alueelle on asukaskyselyn tuloksista huolimatta yksi työn lähtökohtaisista tavoitteista. Rakentamiseen soveltuvia alueita on analyysiin sijoitettu topografian ja pienilmaston kannalta parhaiten sopiville paikoille, jonka lisäksi sijoittelussa on kiinnitetty huomiota nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen, ja uusi rakentaminen on pyritty sijoittamaan vanhan lomaan.

Yleissuunnitelmaan on sijoitettu 11 uutta pientalotonttia ja kaksi uutta rivitaloyhtiötä. Viikinkitien ja Rengaspolun väliin suunnittelualueen koillisosaan on saatu neljä uutta pientalotonttia. Asemakaavassa alueelle on ehdotettu leikkikentän sijoittamista, mutta sitä ei ole koskaan toteutettu. Viisi pientalotonttia on suunniteltu Rengastieltä haarautuvan uuden tieyhteyden varrelle ja kaksi uutta pientalotonttia Rantatien jatkeelle. Kaikki uudet pientalotontit ovat kooltaan 1020-1550 m², ja niiden pihat avautuvat suotuisiin ilmansuuntiin.

Uusissa rivitaloyhtiöissä on yhteensä 25 asuntoa. Toinen yhtiö sijoittuu Vanhan Turuntien varteen paikkaan, jossa on aiemmin ollut liikerakennuksia. Sen rakennusmassojen sijoittelussa on pyritty säilyttämään näkymäakseli Vanhalta Turuntieltä merelle. Toinen yhtiö on loivassa luoderinteessä Gumnäsintien länsipuolella antaen vastapainoa tien toisen puolen tiiviille rivitalomassoille. Rinteen suuntaus ei ole paras mahdollinen, mutta asuntojen pihat on kuitenkin pyritty avaamaan mahdollisimman suotuisaan ilmansuuntaan.

KUVIO 20. Taloyhtiö Gumnäsin piha

10.1.5 Kosteikko

Suunnittelualueen kohtaan, jossa ylävesi nousee kapeana uomana pitkälle sisämaahan, on sijoitettu kosteikko. Se sijoittuu nykyiselle lehtimetsäiselle vyöhykkeelle, joten sen toteuttaminen avartaisi myös näkymää merelle päin. Alueen olemassa olevaa puustoa säilytetään kuitenkin paikoin kosteikon rannoilla varjostavana reunakasvillisuutena. Kosteikon muotoilussa on käytetty mallina Pohjanpitäjänlahden muotokieltä, ja sitä on muunneltu paikan maasto huomioon ottaen. Kosteikon avulla tulviva vesiuoma saadaan hallittavaan muotoon, ja samalla uudelle puistoalueelle saadaan vesiaihe maisemalliseksi virkistyselementiksi. Sade- ja sulamisvedet ohjataan valtaojan avulla kosteikkoon, joka pysäyttää vesien mukana kulkeutuvan kiintoaineen ja mahdollisesti myös pidättää veteen liuenneita ravinteita, fosforia ja typpeä ennen vesien kulkeutumista Pohjanpitäjänlahteen. Kosteikkoalueen ja sen länsipuolisen lintuvesi-alueen yhteinen teorettinen valuma-alue on lähes 30 hehtaaria.

KUVIO 21. Suunnitelman kosteikko

KUVIO 22. Esimerkki kosteikosta
(Pirkkala 2007)

Kosteikon pinta-alan tulee olla vähintään 1-2 % sen valuma-alueen koosta. Suunnitelun kosteikon pinta-ala on noin 7500 m², joka on noin 2,5 % valuma-alueen koosta. Kosteikon toiminta perustuu veden virtauksen ja syvyyden vaihteluihin sekä siihen, että sade- ja sulamisvesien kulkeutuminen vesistöön kestää aiempaa kauemmin. (Kosteikot ja laskeutusaltat 2006, 5.)

Suunnitelman kosteikko koostuu valtaojasta, kahdesta selkeytysaltaasta, kosteikko- ja soistuma-alueesta ja kahdesta koskimaisesta kapeammasta kohdasta. Nykyään alueella on useampia suoraviivaisia ojia, jotka yhdistyvät valtaojaksi ennen Pohjanpitäjänlahteen laskemistaan. Suunnitelmassa pienemmät ojat on ohjattu yhteen valtauomalla,

joka mutkitellen laskee ensimmäiseen selkeytsaltaaseen. Allas on ovaalin muotoinen ja loivaluiskainen, ja sitä varjostavat osin rannan lehtipuut. Molempien selkeytsaltaiden tarkoitus on kerätä veden mukana kuljettamaa maa-ainesta, poistaa siihen sitoutuneita ravinteita ja hidastaa veden virtausta. Selkeytsaltaiden laidolle on suunnitelmassa sijoitettu paikoin vesi- ja rantakasvillisuutta, sillä kasvit sitovat ja käyttävät hyödykseen veden mukana tulleita ravinteita ja vähentävät veden virtausta. Osin selkeytsaltaat on myös rajattu suurilla luonnonkivillä, jotka tukevat pengertä yläveden aikana.

Selkeytsaltaiden väliin on suunniteltu koskimainen alue, jonka tarkoituksena on uudelleen lisätä veden virtausta ja sitä kautta ilmastaa vettä. Koskeen sijoitetaan luonnonkiviä, jotka omalta osaltaan jälleen sitovat veden kiintoaineksia. Koski on noin 30 metriä pitkä, ja se laskee kosteikon toiseen selkeytsaltaaseen, joka on ensimmäisen selkeytsaltaan kaltainen.

Kosteikko on sijoitettu kohtaan, joka jo entuudestaan on hyvin alavaa ja osin soistunutta. Kosteikon vesi ei ole yhtä syvää kuin selkeytsaltaissa, ja alueella voidaan hyödyntää sen nykyisiä kosteikkokasveja. Kosteikon jälkeen on sijoitettu alueen toinen koski, jonka jälkeen vesi pääsee laskemaan Pohjanpitäjänlahteen. Koko kosteikossa käytetään alueelle ominaisia kasveja, kuten rantakukkaa (*Lythrum salicaria*), keltakurjenmiekkaa (*Iris pseudacorus*), rentukkaa (*Caltha palustris*), viiltosaraa (*Carex acuta*) ja isosorsimoa (*Glyceria maxima*). Kelluslehtiset ja uposlehtiset puhdistavat vettä, joten kosteikkoon istutetaan myös lumpeita (*Nymphaea candida*), ulpukkaa (*Nuphar lutea*) ja vitoja (*Potamogeton* sp.).

10.2 Yksittäiset suunnitelmaratkaisut

Suunnitelmassa näkymäpaikkoihin on sijoitettu lintu- ja tähystystorneja, jotka on nimetty alueen linnuston mukaan. Tornit on tarkoitettu sekä lintujen tarkkailu- että virkistyskäyttöön. Naurulokki-niminen tähystystorni koivukujanteen päässä lintuvesi-alueen reunalla eroaa muista siten, että sen alaosaan sijoitetaan infotauluja, jotka kertovat alueen käyttäjille alueen linnustosta ja Pohjanpitäjänlahden Natura 2000-alueesta.

KUVIO 18. Esimerkki infopisteen sijoittamisesta lintutornin yhteyteen (Luontoonverkkopalvelu 2007)

10.2.1 Laidun

Nykyinen laidunalue sijaitsee lintuvesialueen ja Vanhan Turuntien välissä raivatulla niittyalueella. Alueella laiduntaa pääasiassa lampaita, ja laiduntaminen on satunnais- ta. Laitumen käyttäjien puolesta alue on kuitenkin tärkeä, ja se tulisi säilyttää. Laidunnus on yksi parhaimpia tapoja ylläpitää ja hoitaa lintuvesialueiden rantaniittyjä, mistä johtuen laidun on siirretty lähemmäs lintuvesialuetta ja siten, että se rajoittuu vesialueeseen. Laidunnus tapahtuu tällä alueella kesä-elokuun aikaan, sillä muuna aikana se on mahdollisesti yläveden alla. Laidun on syytä aidata nykyistä paremmin, jotta siitä ei koidu haittaa asutukselle.

10.2.2 Koirapuisto

Nykyinen koirapuisto on kanaverkolla rajattu, noin 1250 m² laajuinen alue entisen kaatopaikan päällä. Puisto on toteutettu koiraharrastajien talkoovoimin, mutta se on suuremmille koiraroduille melko pieni ja sijaintinsa takia karu ja puuton. Yleissuunnitelmassa puisto on siirretty hiukan lähemmäs kuntakeskusta, kevyenliikenteen väylien risteykseen. Puisto on jaettu kahteen, isompien ja pienempien koirien aitaukseen, ja niissä voidaan säilyttää olemassa olevia puita ja pensaita. Alue voidaan aidata kanaverkolla, mutta verkko maisemoidaan isotuomipihlajapensasaidalla (*Amelanchier spicata*).

10.2.3 Kentät

Vapaapalokunnan harjoituskenttää esitetään siirrettäväksi pois kuntakeskuksesta esimerkiksi Bollstadin teollisuusalueelle. Harjoituskentän tilalle on Gumnäsintien varresta siirretty pelikenttä. Kenttää on suunnitelmassa laajennettu, ja se on nurmetettu, jolloin kenttä voi toimia pelikenttänä. Talvisin kenttä voidaan jäädyyttää jääkiekkokaukaloksi. Kenttä on siis aiemmin sijainnut Gumnäsintien varrella

rullalautaramppien vieressä, mutta se on jäänyt käyttämättä, ja jääkiekkokaukalon reunat ovat olleet paikalla myös kesäisin. Kentän siirtäminen lähemmäs muuta kuntakeskusta saattaa elvyttää kentän käyttöä.

Rullalautaramppeja ei ole yleissuunnitelmassa siirretty, sillä kenttä on asfaltoitu. Suunnitelmassa asfalttikenttää on laajennettu, jolloin rullalautapuiston viereen on saatu koripallokenttä täydentämään harrastealuetta.

10.2.4 Jätevedenpuhdistamon ympäristö ja leirintäalueet

Suunnitelmassa nykyinen jätevedenpuhdistamon rakennus on poistettu, ja tilalla on kahvilarakennus terasseineen ja parkkipaikkoineen. Pihan keskellä on liikenteenjaka-jana toimiva istutusryhmä, jonka keskellä on virkistysalueen polkujen opastekyltti. Jätevedenpuhdistamon käyttämää vesiuomaa on laajennettu, ja siihen on sijoitettu kunnan uusi pienvenelaituri. Laiturin rakentaminen vaatisi ruoppaamista Natura 2000-alueella. Pienvenelaituri on kuitenkin tarpeellinen alueella, mikä näkyy paitsi asu-kaskyselyn tuloksissa, myös kesällä rannoille telakoitujen pienveneiden määrässä. Runsaassa käytössä oleva matonpesupaikka on jätetty paikalleen. Jätevedenpuhdis-tamon etelänpuoleinen niemi on jätetty luonnontilaiseksi. Niemenkärjen voi kokea olevan suunnittelualueen yksityisempää tilaa; se on paikka, jossa jokainen voi rauhoittua omien ajatustensa kanssa.

Kahvilarakennuksen tarkoitus on kioskitoiminnan lisäksi pyörittää pienimuotoista leirintäaluetta. Leirintään on varattu kaksi niittykenttää Gumnäsintien varrelta, toinen telttamatkailuun ja toinen asuntovaunuille. Leirintäalueen ja kahvilan on ajateltu toimivan samassa ja yksityisen yrittäjän voimin, jolloin toiminta olisi valvottua ja alueet pysyisivät siisteinä.

10.2.5 Tanssilavan mäki ja uimaranta

Tanssilavalle johtava tie on suunnitelmassa valaistu, ja se on reunustettu ryhmitellyillä pensasistutuksilla ja levähdyspaikoilla. Pensaiksi kävisi erilaiset kanukkalajikkeet (*Cornus* sp.). Tanssilavan ympäristö on luonnonmukaisena kaunista, kuivaa mäntykangasta, mutta itse rakennukset kaipaavat kunnostusta ja maalausta. Tanssilavan mäeltä on avattu näkymää uimarannalle, ja kalliolle on sijoitettu näköalatorni.

Uimarantaa on laajennettu länteen päin rinteeseen loivaan kohtaan. Maastoa on muokattu siten, että uusi uimaranta on pääosin 2-3 metrin korkeudella merenpinnasta. Rannan pengertä ja uimarannan takareunaa tuetaan luonnonkivillä eroosion estämiseksi. Uimareita ajatellen myös tanssilavalla voisi olla kesäisin kioskitoimintaa.

10.2.6 Gumnäsin tilan mäki

Gumnäsin tilan mäki on suunnitelmassa jätetty suurelta osin luonnontilaan, jotta lepakoiden elintila ei häiriinny. Alueen puustoa ja muuta vanhaa puutarhakasvillisuutta on kuitenkin ehdotettu tuotavan esiin harventamalla ja raivaamalla muuta kasvillisuutta, kuten pihlajan taimia ja koiranputkea.

11 PÄÄTÄNTÄ

Gumnäsin alue on arvokkaalla paikalla, porttina mantereelle pitkän vesireitin päätteellä. Sen arvot ovat kuitenkin kadoksissa nykypäivänä; joka puolella on villiintynyttä kasvillisuutta, ja rakennukset ja pelikentät ovat rempallaan ja autioita. Tästä huolimatta paikallisille Gumnäs on tärkeä paikka, joka on täynnä historiaa ja muistoja.

Suunnittelutyön pohjaksi selvitettiin hyvän ympäristön ominaisuuksia, ja niitä pohdittiin varsinkin virkistyskäytön kannalta. Hyvän ympäristön tutkimisessa on ongelmana se, että jokainen kokee ympäristöään omalla tavallaan ja omiin kokemuksiinsa nojautuen. Gumnäsin lähivirkistysalueen käyttäjien kokemuksia ja tunteita on tiedusteltu kyselyn avulla, mikä on hyvä työkalu suunnitellessa toimivaa ympäristöä juuri heille.

Työn teoriaosuudessa on syvennytty myös Natura 2000 -ohjelmaan, sillä Gumnäs rajoittuu Pohjanpitäjänlahden Natura 2000 -kohteeseen. Työssä on pyritty selvittämään termin sisältö ja tarkoitus ja se, miten kohde rajoittaa maankäyttöä siihen rajautuvilla alueilla. Yleisten teorioiden lisäksi Gumnäsin alueesta on olemassa runsaasti taustamateriaalia, joiden sisältöä työssä on referoitu.

Yleissuunnitelmassa on pyritty yhtenäiseen kokonaisuuteen, joka vastaa sekä tilaajan että alueen käyttäjien toiveisiin, ja samalla edistää Natura 2000 -alueen, lintuvesialueen ja lepakoiden suojelutavoitteita. Lisärakentaminen on sijoitettu huomaamattomasti muun rakentamisen lomaan, jolloin virkistysalue on säilynyt kokonaisena. Käyttämättömät, korkeat niityt on otettu käyttöön tekemällä niistä luonnonmukaisia lähivirkistysalueita, ja lahdenpoukामीin on ehdotettu kasvillisuutta monipuolistavia hoito- ja rakennusmenpiteitä. Polkuverkostoa parantamalla on saatu koko alueen käyttöastetta nykyistä suuremmaksi.

Suunnittelu näinkin monitahoiselle alueelle on haastavaa, mutta samalla palkitsevaa ja erittäin opettavaista. Ehkä suunnitelman avulla saadaan uutta eloa Gumnäsin alueeseen ja lisätään ihmisten tietoutta Pohjanpitäjänlahden suojelullisista arvoista.

12 LÄHTEET

Julkaistut lähteet:

Soini, T. 2003. Viherrakentajan käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jalkanen, R., Kajaste, T., Kauppinen, T., Pakkala, P., Rosengren, C. 2004. Asuinalue-suunnittelu. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Horelli, L. 1982. Ympäristöpsykologia. Espoo: Amer-yhtymä Oy Weilin + Göösin kirjapaino.

Edelman, N., Luther, H., Nordberg, S., Hällström, O., Kerkkonen, G. 1964. Pohjan pitäjän historia, osa I. Porvoo: Tryckeri- & Tidnings Ab.

von Koskull, W. 1966. Pohjan pitäjän historia, II osa. Porvoo: Tryckeri- & Tidnings Ab.

Nordström, G., Nordström, W. E. 1967. Pohjan pitäjän historia, III osa. Porvoo: Tryckeri- & Tidnings Ab.

Luonnonsuojelulaki 1096/1996. Annettu Helsingissä 1.1.1997.

Ulvi, T., Lakso, E. (toim.). 2005. Järvien kunnostus. Suomen ympäristökeskuksen julkaisu. Helsinki: Edita Prima Oy.

Julkaisemattomat lähteet:

Maisema-arkkitehtitoimisto Pitkänen Oy. 1998. Pohjan kunta, Gumnäsin ranta-alue, yleissuunnitelma.

Uudenmaan ympäristökeskus. 1998. Gumnäsin ranta-alueen yleissuunnitelma, Pohja; lausunto.

Pohjan kunta. 1970. Pohjan kunnan keskustan aatekilpailun ohjelma. Pohja: Pohjan kunnantalo, kunnanhallituksen arkisto.

Eeva, T. 1990. Linnustoselvitys Pohjanpitäjänlahden perukassa keväällä 1990. Selvitys. Pohja: Pohjan kunnantalo, teknisen toimiston arkisto.

Virta, M. 2002. Naturinventering av de innersta delarna av Pojoviken. Kasvillisuusinventointi. Pohja: Pohjan kunnantalo, teknisen toimiston arkisto.

Virta, M. 2002. Skötselplan över de innersta delarna av Pojoviken. Hoitosuunnitelma. Pohja: Pohjan kunnantalo, teknisen toimiston arkisto.

Ympäristöministeriö, Alueidenkäytön osasto. 2000. Natura 2000-verkoston tavoitteet, oikeusvaikutukset ja toteuttaminen. Helsinki.

Tietoa Pohjan kunnasta [verkkajulkaisu]. Pohjan kunta [viitattu 10.12.2006]. Saatavissa: <http://www.pohja.fi>

Natura 2000-verkosto [verkkajulkaisu]. Valtion ympäristöhallinto [viitattu 12.1.2007]. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi>

Uudenmaan maakuntakaava [verkkajulkaisu]. Uudenmaan liitto [viitattu 12.1.2007]. Saatavissa: <http://www.uudenmaanliitto.fi>.

Kosteikot ja laskeutusaltaat [verkkajulkaisu]. Maa- ja metsätalousministeriö [viitattu 3.4.2007]. Saatavissa: http://www.mmm.fi/attachments/5haWdnUO5/5hgK5fv02/Files/CurrentFile/kosteikot_ja_laskeutusaltaat.pdf

13 LIITTEET

LIITE 1/1	Kyselylomake, sivu 1
LIITE 1/2	Kyselylomake, sivu 2
LIITE 2	Kasvillisuusinventointi
LIITE 3	Topografia
LIITE 4	Vesiolot
LIITE 5	Nykyinen maankäyttö
LIITE 6	Pistetiheys
LIITE 7	Analyysi
LIITE 8	Pistetiheys 2
LIITE 9	Yleissuunnitelma
LIITE 10	Leikkaus A-A,

Kyselylomake

Tulevan talven aikana Gumnäsin ja Klockaruddenin ranta-alueelle tullaan laatimaan uusi yleissuunnitelma, jolla pyritään luomaan kuntalaisille viihtyisä virkistysalue erilaisine toimintoineen, unohtamatta kuitenkaan kunnassa vierailijoita. Suunnittelutyön pohjaksi pyydetään nyt kuntalaisten mielipiteitä, toiveita ja ideoita.

Kaavakkeet jätetään viimeistään 31.8. 2006 palautuslaatikkoon kirkonkylän S-markettiin, K-extraan, kunnantalon vaihteeseen, Fiskarin Siwaan tai Pinjaisten Kaipparit - toimipisteeseen.

Lisätietoja saa Pohjan kunnan teknisestä toimistosta.

Ikä: _____ vuotta

Sukupuoli: ___ Mies ___ Nainen

Olen asunut Pohjan kunnassa _____ vuotta, _____ kuukautta.

1. Mitä mieltä olette Pohjanpitäjänlahden rannan viihtyvyydestä tällä hetkellä?

2. Koetteko alueella olevan joitakin merkittäviä elementtejä, joita toivoisitte suunnittelussa huomioitavan? (esim. luonnonarvot, miellyttävät tilat, näkymät yms.)

3. Mikä alueella on sellaista, mihin ensisijaisesti toivoisitte muutosta?

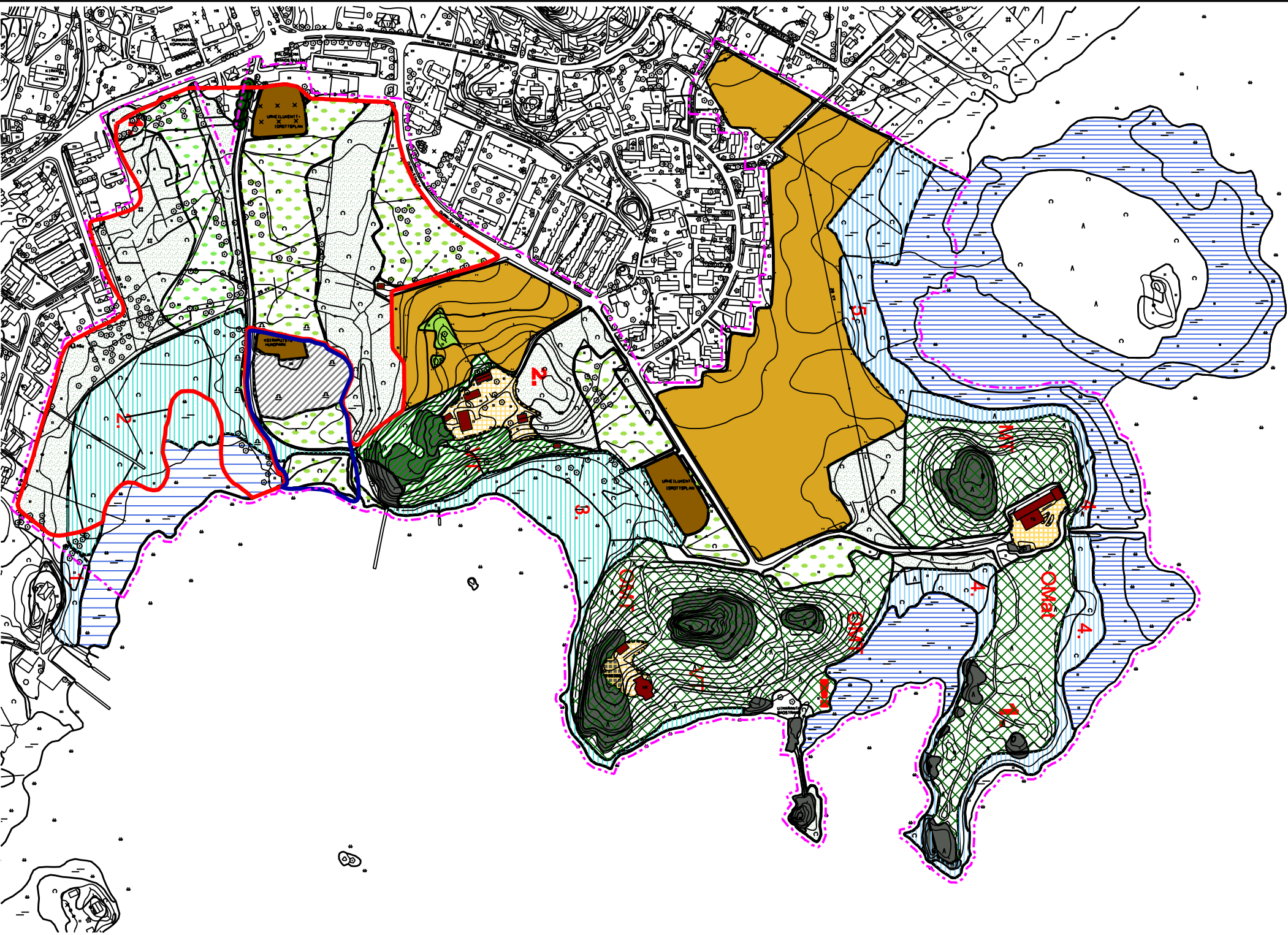
4. Mitä mieltä olette ranta-alueen kehittämisestä matkailukohteena?

5. Olkaa hyvä ja rastittakaa mielestänne paras vaihtoehto

	ei lainkaan	jossain määrin	suurelta osin	kyllä kokonaan
Alueen kehittäminen leirintäalueena	☐	☐	☐	☐
Alueen kehittäminen ulkolajien harrastusalueena	☐	☐	☐	☐
Alueen kehittäminen luonnonmukaisena puistona	☐	☐	☐	☐
Alueen kehittäminen rakennettuna puistona	☐	☐	☐	☐
Alueelle tulisi osoittaa lisärakentamista	☐	☐	☐	☐
Alueelle tulisi osoittaa venepaikkoja	☐	☐	☐	☐

6. Jos alueella on jotain muuta mielestänne huomionarvoista, olkaa hyvä ja kertokaa vapaasti.

Kiitos vastauksistanne ja vaivannäöstänne!

Merkintöjen selitykset

Lehtipuuvaltainen metsäsuojavyöhyke

Valtajalajina rauduskoivu, Betula pendula ja tervaleppä, Alnus glutinosa. Lisäksi paikallisten mmi, metsävaahtera, Acer platanoides sekä metsäkussa, Picea abies.

Auskasvillisuus heinikköä, mmi:

- saroja, Carex ssp.
- peltoakanterkaali, Barbara vulgaris
- ojakarsamä, Achillea ptarmica
- timotei, Phleum pratense
- nummipuntarpää, Alopecurus pratensis

1. Entisten liikerakennusten pihajalajia ja villiintyneitä omenapuita sekä metsävaahterotia

2. Entisen kartanon pihapiiri

Jalaja lehtipuita mmi:

- metelämmi, Quercus robur
- puistolohmus, Tilia x vulgaris
- lehtosaarni, Fraxinus excelsior
- metsävaahtera, Acer platanoides

Pensaskerroksessa pihilajien (Sorbus aucuparia) ja vaahteran (Acer platanoides) taimia sekä runsaasti kolharpukea (Anthriscus sylvestris)

Lisäksi pensaskerroksessa hukan vanhan kartanon puutarhan jänteitä, mmi: erilaisia ruusupensaita varjollisia (Lilium martagon) Kenttäkerroksessa lehtokorttia (Equisetum pratense)

Niittykasvillisuutta, mmi.

kolharpuuki, Anthriscus sylvestris
maihorsma, Epilobium angustifolium
viikakastikka, Calluna vulgaris
timotei, Phleum pratense
nummipuntarpää, Alopecurus pratensis
Alueella myös satunnaisia rauduskoivuja sekä pajupensaitkoja

Sekat

Pääpuulajina mänty (Pinus sylvestris), rauduskoivu (Betula pendula), vaahtera (Acer platanoides) ja kuusi (Picea abies) sekä suturetu tervaleppäarvi (Alnus glutinosa) polun ja rannan välillä. Pensaskerroksessa lehtipuiden, pääasiassa pihilajien (Sorbus aucuparia) taimia

Havupuuvaltainen metsä

Valtajalajina mänty (Pinus sylvestris) Muita puulajia kuusi (Picea abies) sekä rauduskoivu (Betula pendula) Pensaskerroksessa pääasiassa pihilajien (Sorbus aucuparia) taimia

MT

Musiikkatyyppien tuoreita kangasmetsää Valtapuuna kuusi (Picea abies) Kenttäkerroksessa pääasiassa muskikan ja puolukan varpuja, lisäksi paikoin oravaanmaria (Malanthemum bifolium) ja metsämaria (Gymnocarpium dryopteris). Pohjakerroksessa vuorottelevat seinä- ja kerrossammeli

OMT

Käenkaali-musiikkatyyppien lehtomaista kangasta Kenttäkerroksessa runsaasti metsämaria (Gymnocarpium dryopteris), muskikan (Vaccinium myrtillus) varpuja ja käenkaalia (Oxalis acetosella)

OMat

Käenkaali-oravaanmarjatyypin lehto Kenttäkerroksessa runsaasti niirpporasta (Mylintium filix-ferma), oravaanmaria (Malanthemum bifolium) ja käenkaalia (Oxalis acetosella)

VT

Puolukkatyypin kivihaikoa kangasta Kenttäkerroksessa lampaanmatala, kamervaa ja puolukkaa

Mirta Virta (2002): Naturinventering av de inre delarna av Fogövisken

1. Puulajina heikköä (Betula pubescens) ja tervaleppä (Alnus glutinosa). Korkeaa niittykasvillisuutta, mmi. metsälangervoa, nurmilauraa, maihorsmaa ja vadelimpensaita

2. Puulajina rauduskoivu (Betula pendula), kuusi (Picea abies) ja haapa (Populus tremula) ja pihilajien taimia

Pensaskerroksessa rauduskoivun, pajun ja pihilajien taimia Kenttäkerroksessa erilaisia heinää, mmi. nurmilauraa, niittyrauhantehintää ja ruokkureinikkää

3. Paikallisten tervaleppää ja rauduskoivua

Lahtenpoukama urheilukentän vieressä: tuomipensaita, pajupensaita ja isosorsimoa. Saroja, heinää ja järviuokoa

Lahtenpoukaman eteläpuolella suomalainen alue, jossa mmi. leppämaria (Pellia sp.), lehtisammalia (Mnium sp.), kasveja mmi. rohoyrttäkivi (Valeriana officinalis), Lintakukka (Pedicularis palustris) ja järvikorte (Equisetum fluviatile)

4.

Lahtenpoukaman länsiranta: suolaista kasvustoa tervaleppää, syyremmällä lahtenpoukamassa suo-orvokkia. Lahtenpoukaman länsiranta: valoisampi, valtuunna mänty.

Lahtenpoukamassa runsaasti ylläkasittakkaa (Calluna vulgaris), Pensaskerroksessa pajukkoa ja puina yksittäisiä rauduskoivuja.

Niemelä kivihaikojen, kasveja mmi. rantaleinikki (Ranunculus repens) sekä rohtoladyke (Veronica officinalis) Pundistamon ojan kohdalla isosorsimoa ja metsälangervoa

5.

Alueen eteläosa kapea ja suojainen metsämuuna, puulajina kuusi, tervaleppä ja koivu Pellon ja rannan välillä jäävä kasvillisuusvyöhyke tiivistä pajukkoa ja tuohipensaitkoja

Viljelty pello

Metsäsaareke

Maatyytöalue (entinen kaatopaikka, lak. 1970-luvun alussa)

Avokallio

Pihajalajit

Solistunut alue

Kenttä

Karhunkynnöstä (Calystegia sepium) noin 3-4 m².

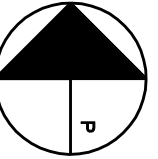
Alemmän viljelty alue

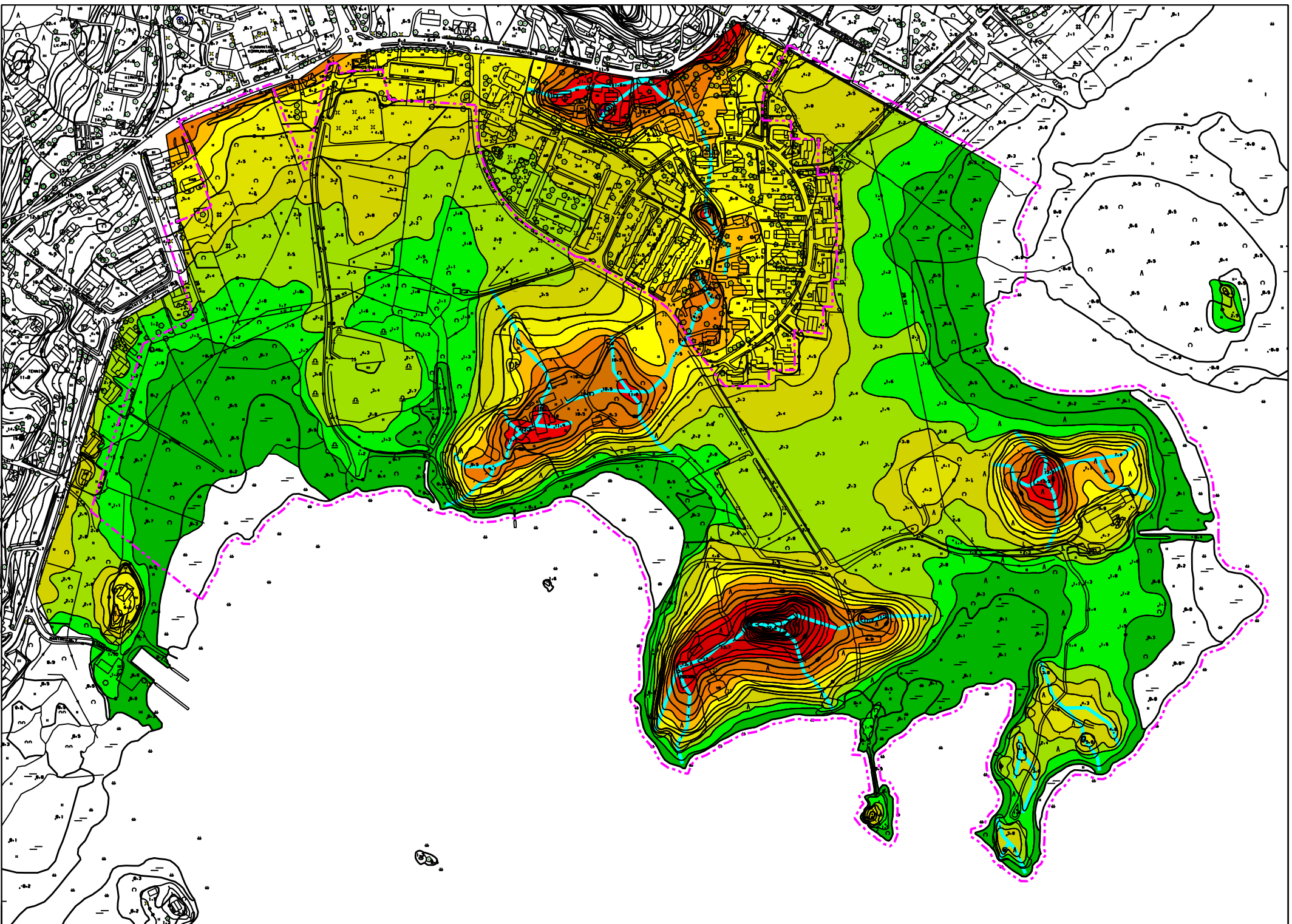

Vanha saostusallas

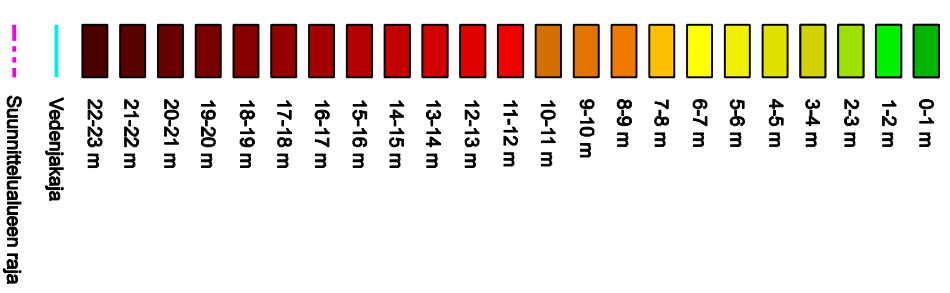
Liite 2

Opiinmyydy, kevät 2007
Gunnarshin ja Klockaruddenin yleissuunnitelma
Kasvillisuusinventointi
Milla Ketonen, 07MILL03, 0300769

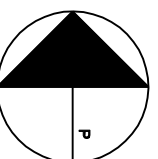

Merkintöjen selitykset

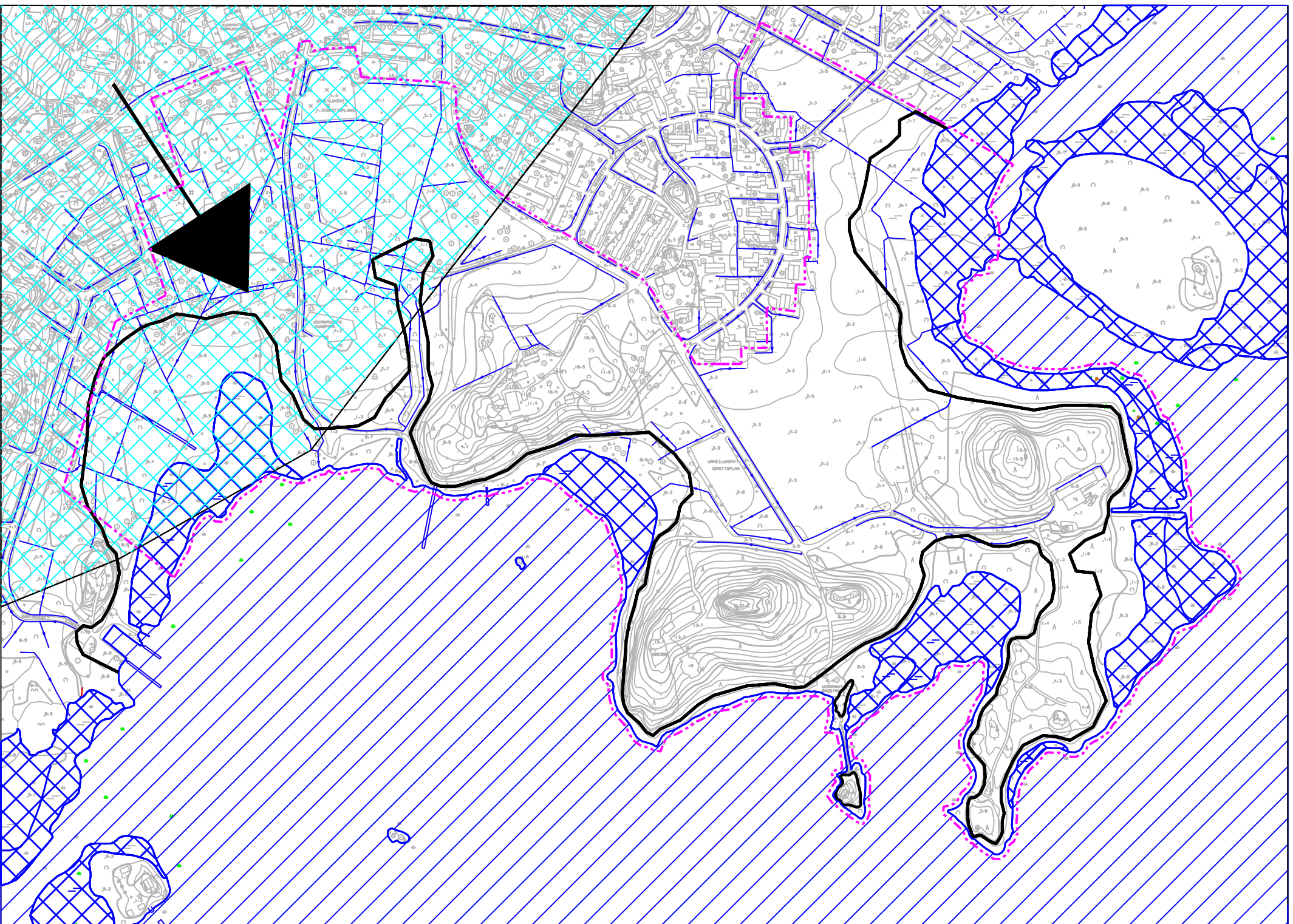

Opinnäytetyö, keväät 2007
 Gunnäsin ja Klockaruddenin yleissuunnitelma
 Topografia & vedenjälkajat
 Miia Ketonen, MIL03, 0300769

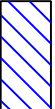

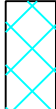

Liite 3

1:5000 (A3)

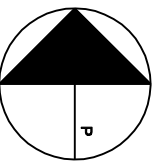

Merkitöjen selitykset

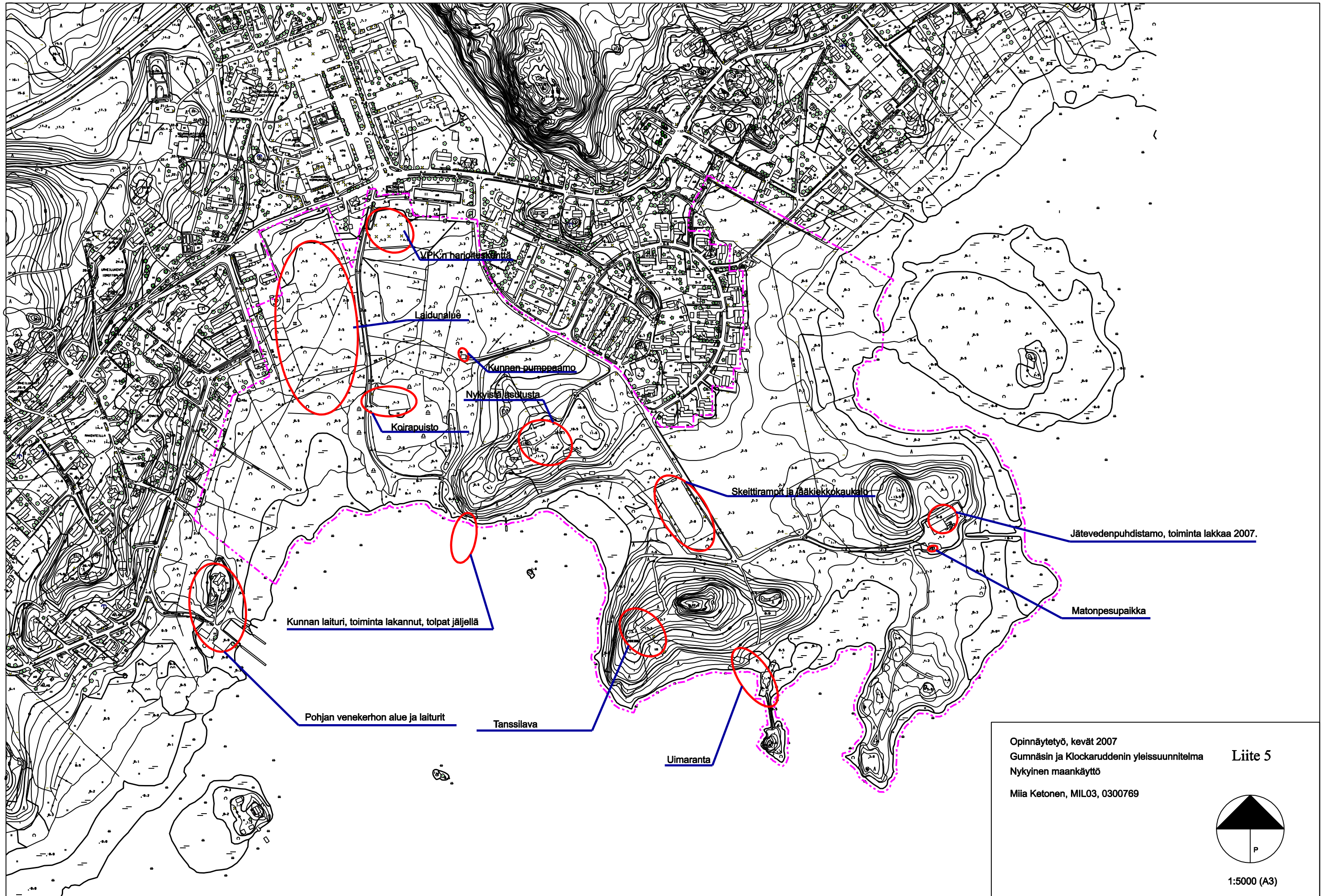
- Meri
- Soistuma
- I-tyypin pohjavesialue
- Tulva-alueen raja
- Avo-oja
- Pohjaveden virtaussuunta (suuntaa-antava)
- Suunnitelualueen raja

Liite 4

Opinmäyrytyö, kevät 2007
 Gurnäskin ja Klockaruddenin yleissuunnitelma
 Vesiohjelma
 Miia Ketonen, MILU3, 0300769

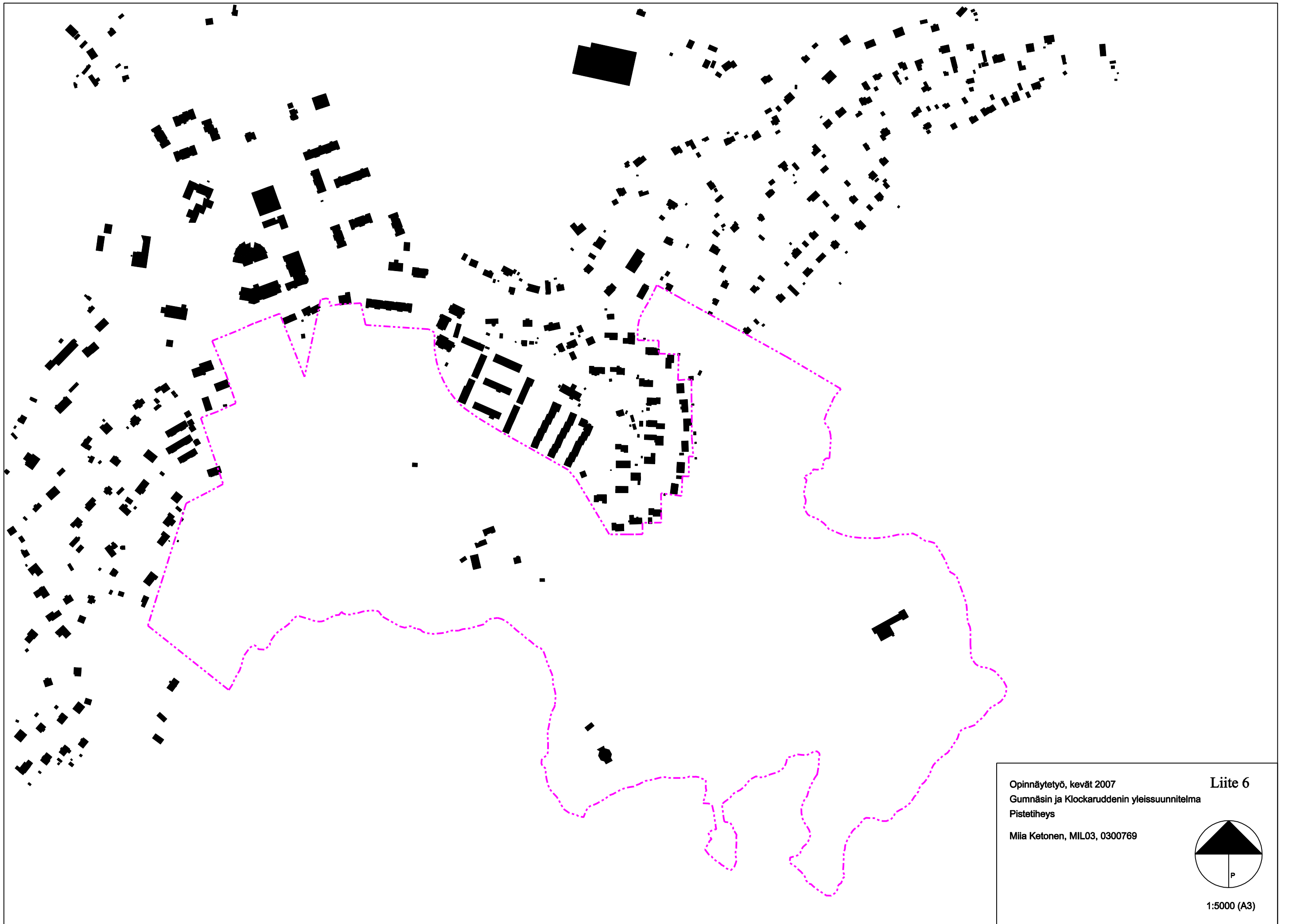
1:5000 (A3)

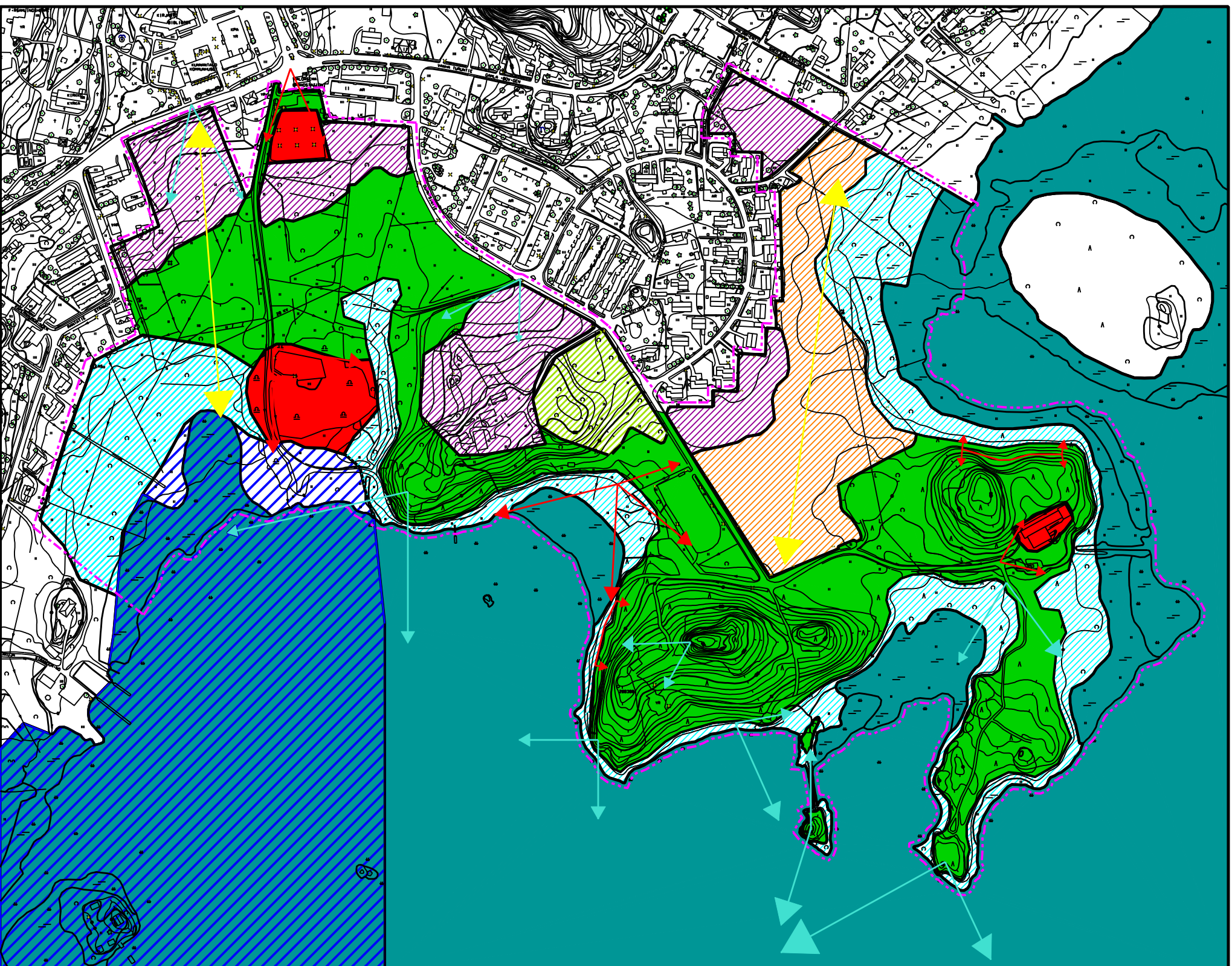

Opinnäytetyö, kevät 2007
 Gumnäsin ja Klockaruddenin yleissuunnitelma
 Nykyinen maankäyttö
 Miia Ketonen, MIL03, 0300769

Liite 5

1:5000 (A3)

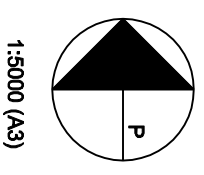

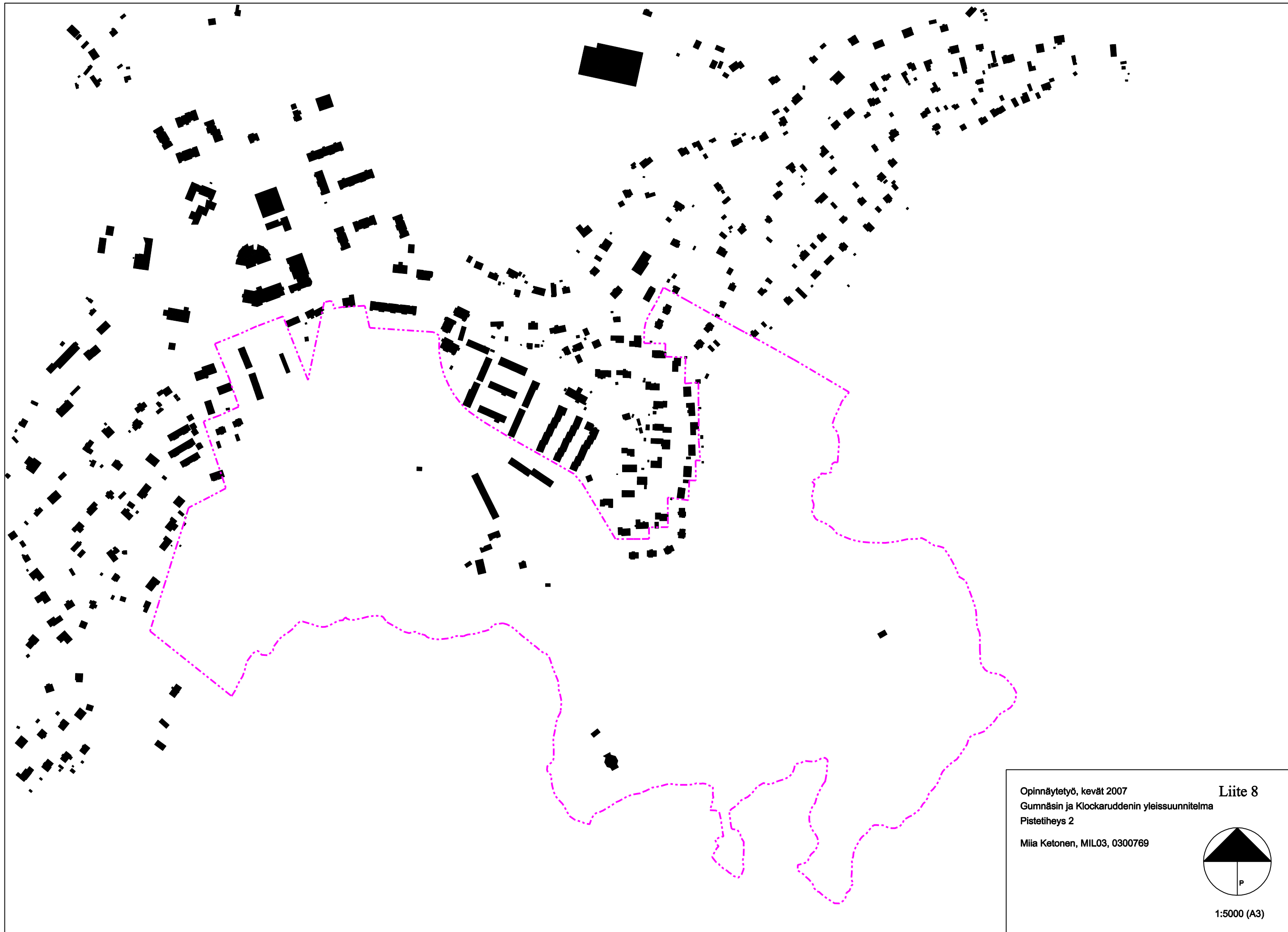
Merkitöjen selitykset

- Rakentamiseen soveltuva alue
 - Lintuvesialue
 - Suojalohjalle / korkean veden alle jäävä alueen osa
 - Ongelma-alue
 - Alueella arvokasta säilytettävä puustoa
 - Patosin avoimeksi jätettävä alue
 - Natura 2000-alue
 - Virkistyskäyttöön soveltuva alue
-
- Hyvä näkymä
 - Kehitettävä näkymä
 - Pitkä näkymä

Opinnäytetyö, kevät 2007
 Gumnäsin ja Kiockaruddenin yleissuunnitelma
 Maisema-analyysi
 Milla Ketonen, MIL.03, 0300769

Liite 7

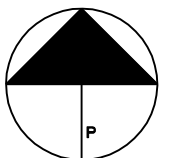

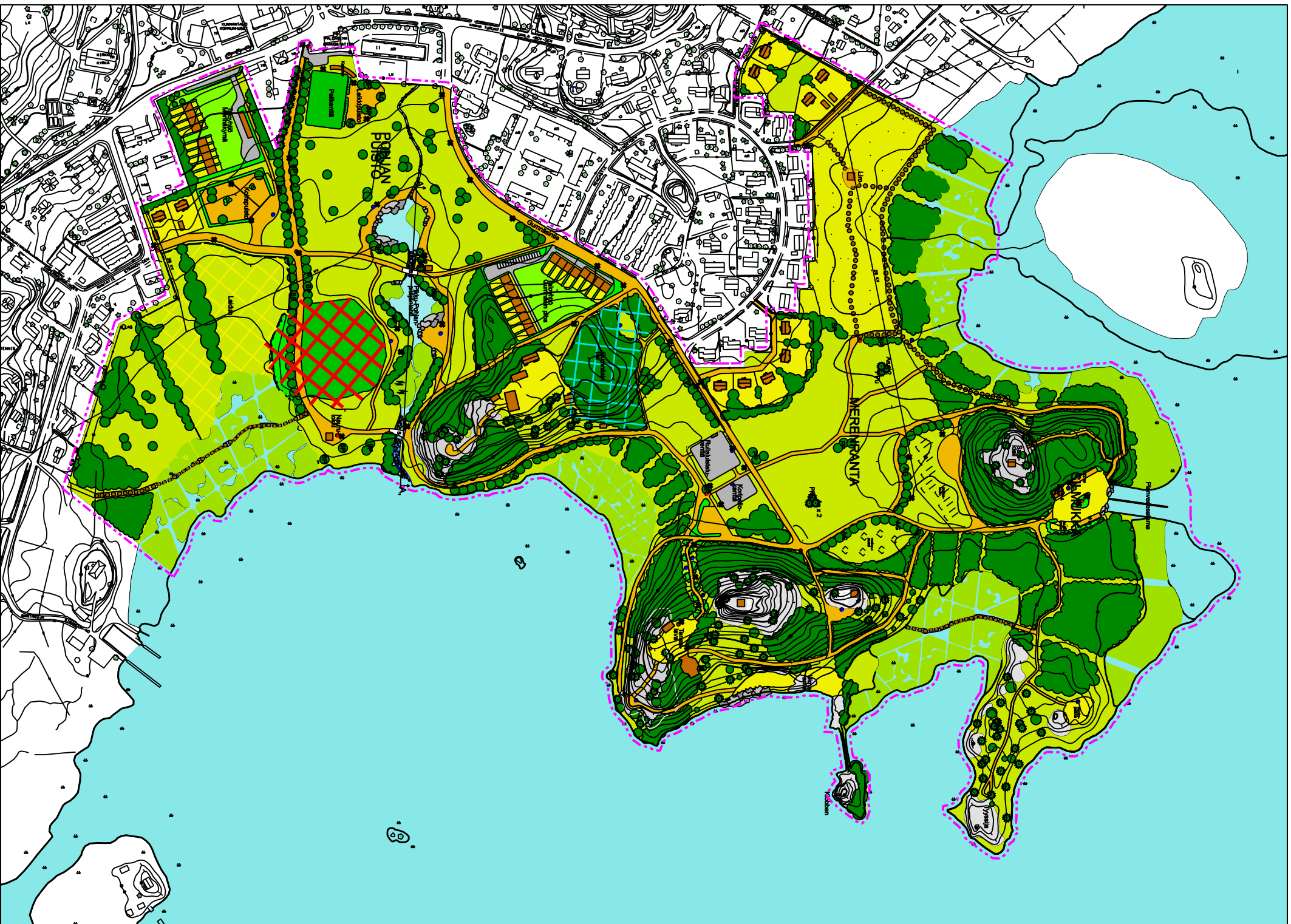
Opinnäytetyö, kevät 2007
Gumnäsin ja Klockaruddenin yleissuunnitelma
Pistetiheys 2

Miia Ketonen, MIL03, 0300769

Liite 8

1:5000 (A3)

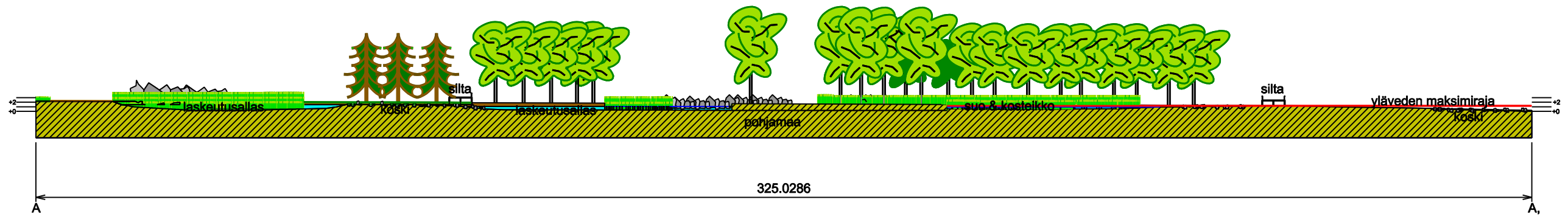
Merkitöjen selitykset

- Matala niittykasvillisuus
- Vesialue
- Vesi- ja rantakasvillisuus
- Asfalttipinta
- Hiekkapöykä/-kenttä
- Avokallio
- Pihä-alue
- Istutettavia pensaita
- Rivalatoyritön yhteispiha-alue
- Maisemapelto
- Raivattava näkymäaukko/karu ja kallioinen alue
- Olemassa oleva kasvillisuus/suojakasvillisuus
- Nurmikenttä
- Laidunalue
- Tilan vanha, pitkasivillisuus tuodaan esiin harvennamalla muuta kasvillisuutta
- Entisen kaatopaikan alue -raiseimointia ennen suoritettava tekniset tutkimukset ja toimenpiteet
- Rakennukset
- Lintutorni/räyhystystorni
- Silta
- Portaat
- Pitkospuupolku
- Opastekytkin
- Levähdyspaikka
- Valaisin
- Luonnonkiviä
- Taittapaikka
- Matkailuautopaikka
- AG Alnus glutinosa terveleppä
- AS Abies sibirica Siperianpichta
- BP Betula pendula rauduskoivu
- PP Prunus padus tuomi
- PPU Picea pungens hopeakuusi
- AS Amelanchier spicata
- Cx Cornus ssp. iso-tuomipihlaja
- Cx eri kannakalajikkeita

Yleisiä hoidon ohjeita

- Matalakasvuinen niitty:
- niitto kahdesti kasvukauden aikana (heinä- elokuun välillä ja elo- syyskuun välillä)
 - niittöjäte kerätään pois
- Kosteikko:
- lietteen poisto säännöllisesti oien susta ja iskeutuslaitaiden pohjalla
 - kosteikko- ja kasvillisuuden niitto kasvien seistämisestä välttämättä kasvuun estämiseksi
- Lintuvesialueet:
- ruo'ykion niitto vuosittain vesiväylien aikaansamiseksi
 - niittöjätteen kuljetus pois

Liite 10

Opinnäytetyö, kevät 2007
 Gumnäsin ja Klockaruddenin yleissuunnitelma
 Leikkaus A-A,

Mia Ketonen, MIL03, 0300769

1:1000 (A3)